



GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.



GÖTEBORGS
UNIVERSITET

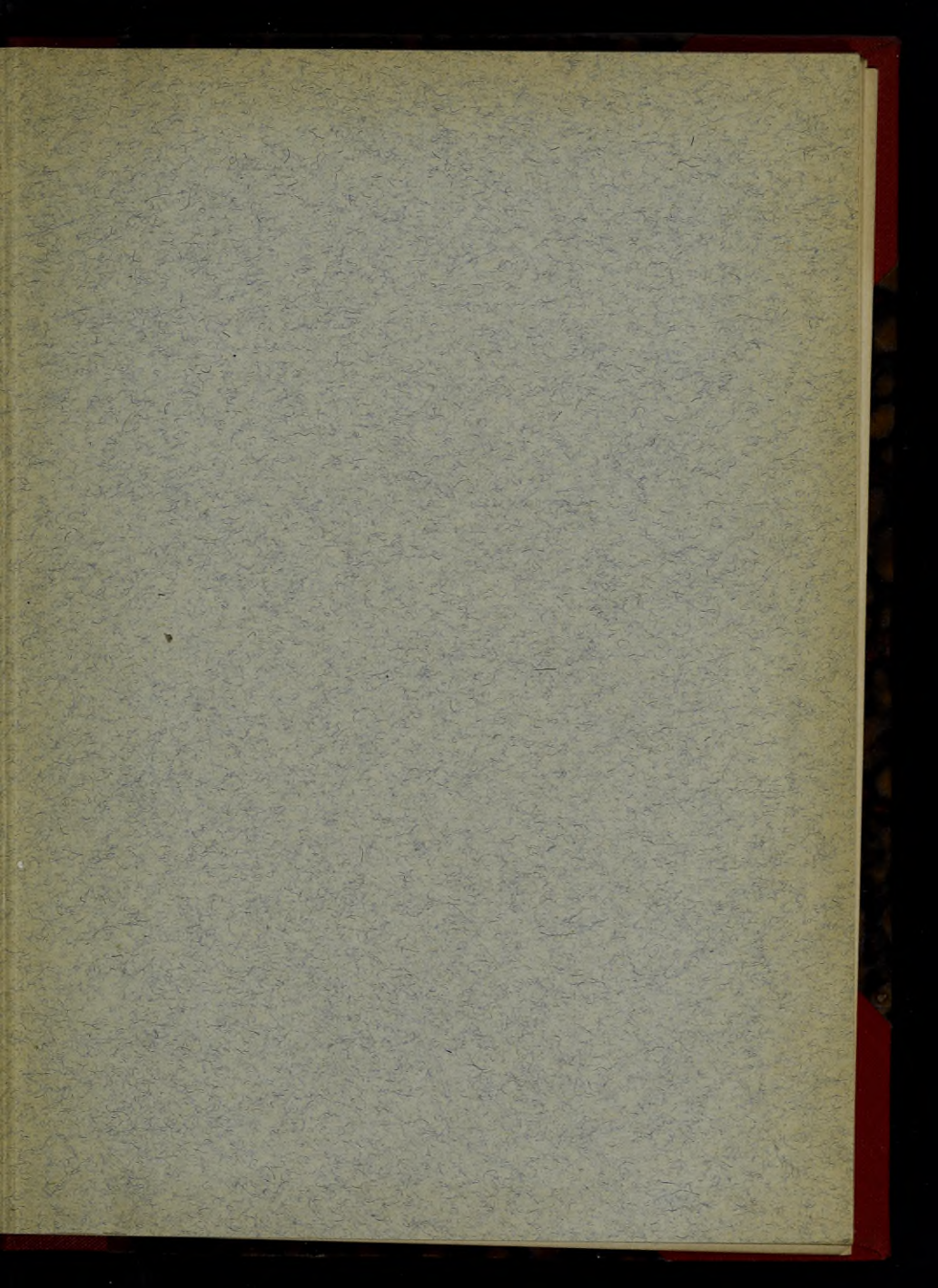


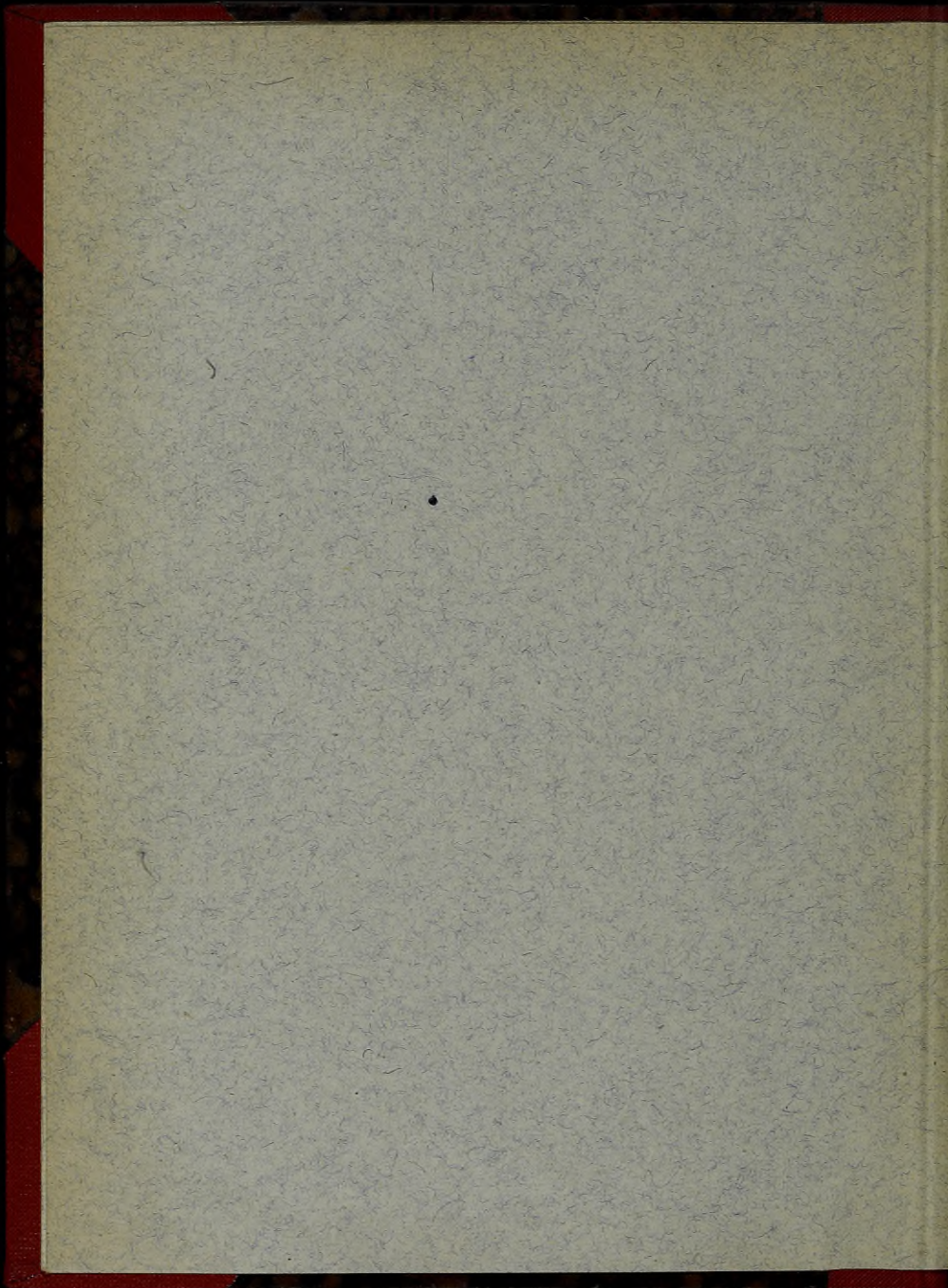
LUNDS
UNIVERSITET



UPPSALA
UNIVERSITET

Vitt.
Lv.







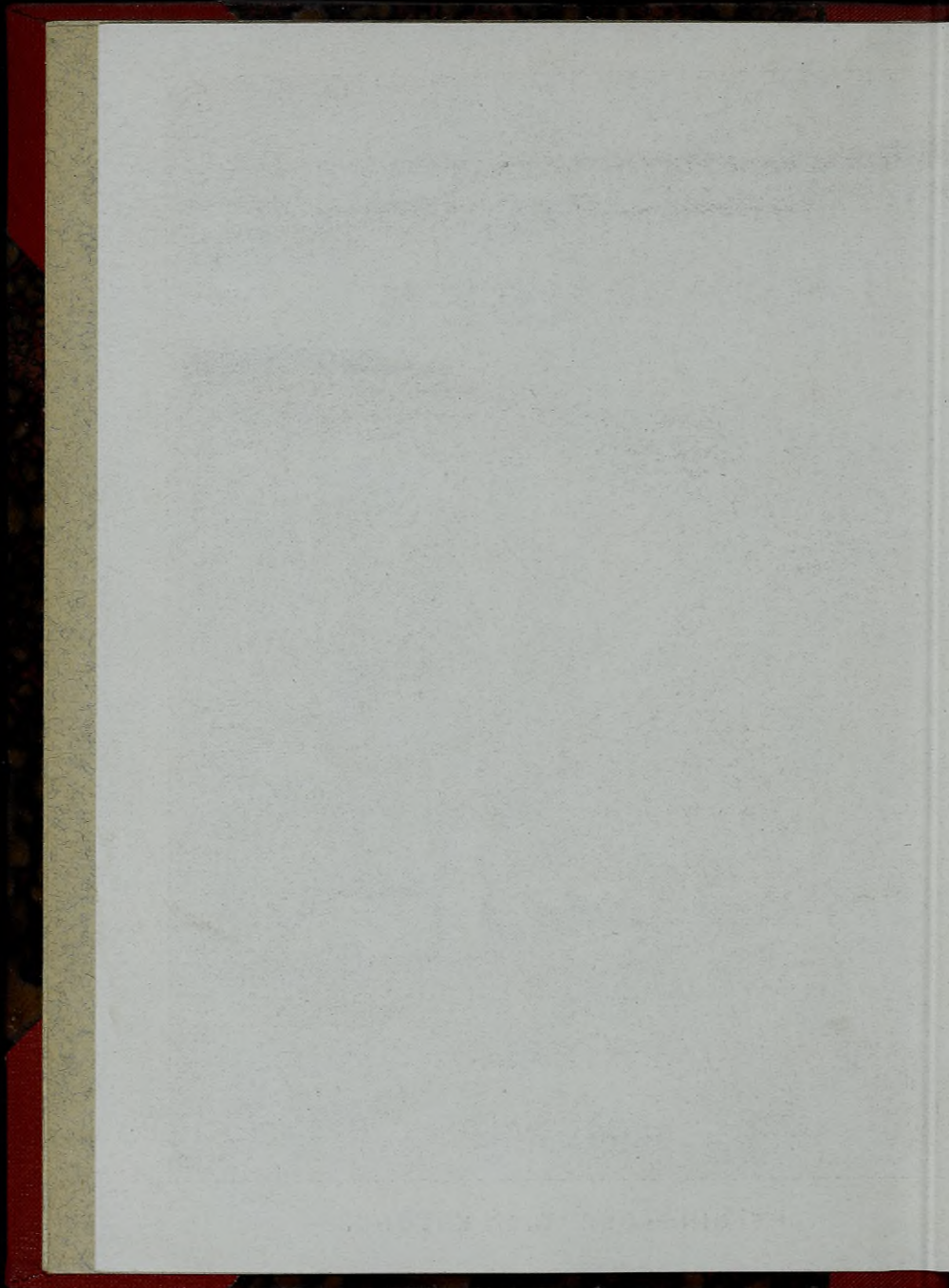
TATTAR
PRINSEN

AF
GÅNGE ROLF.

A. K. B. L. S. J. Agmar

HELSENGFORS. G. W. EDLUND.

W. H. L. L. L. L.



TATTARPRINSEN

EN

ROMANTISERAD BERÄTTELSE

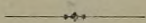
FRÅN

GUSTAF DEN TREDJES KRIG I FINLAND

AF

GÅNGE ROLF

(K. E. WICHMANN)



HELSINGFORS 1895.

G. W. EDLUNDS FÖRLAG.

HELSINGFORS,

J. SIMELII ARFVINGARS BOKTRYCKERI AKTIEBOLAG

1895.

I.

Fjärran i Finlands ödemarker, i Mäntyharjus skogar, står en ensam koja. Hvem har bygt den? — Ingen vet det, och om också någon förr vetat det, så minnes man det ej numera. Ty ingen ärlig, kristen människa bor så djupt i skogen, afskild från andra, ingen utom den vilda och hedniske tattarsläkten.

Ingen åkerteg fägnar här vandrarens öga; inga ängar vidga sig för hans blickar. Den höga, vilda furuskogen susar öfver kojans låga torftak. Ingen lärka, ingen trast hör du kvittra där, men grodorna kväka i kärret och örnen och kråkan och korpen uppstämma sina hesa läten om dagen och ufven sitt hemska skri om natten. —

Ingen björk eller rönn ser du häller pryda gården. Endast odört, ormbunke, kråkris och enrisbuskar växa yppigt under stugans solstekta fönster.

Det ser fattigt, mycket fattigt ut i den låga stugan. — Uselheten bor i tattartorpet, där smuts och armod frodas i förening. Sist har äfven sorgen gästade härden.

I den väggfasta sängen ligger på sin halfruttna halmbädd den vilda tattar-Erik, blek och blodig, han som är ägare till torpet fastän utan både lösen och lagfart.

Ingen länsman har hittat så djupt in i skogen; — ingen af kronans karlar har trampat stigen till den vrå af ödemarken, där den vilda falken bygt sitt näste.

Blek och blodig vändas han i smärtor. Döden känner han redan nalkas. För sista gången öppnar han sitt mörka öga och riktar den bristande blicken på sin unge son, som nästan lika blek som fadern, tård af hunger och smärta på samma gång, står med faderns kalla hand i sina händer.

Ansträngande sina sista krafter talar den döende: »Gosse, gråt inte! — Sörj inte, tatarpojke, fast det nu tycks vara ute med far din och dödens hand har gripit mig i strupen. Snart stelnar jag af, och min läpp förstummas. Hör därför, hvad jag har att säga dig:

Ensam står du snart i vida världen. Mor din hvilar för länge sedan där borta i skogen. Stället känner du, högt på åsen med sin utsigt öfver tjärnens vatten, fastän intet kors står där och ståtar öfver grafkullen. Inte behöfver en tattarkäring dylikt. Inte håller har någon präst välsignat grafven. Der grof jag henne djupt i sanden, medan ufven, tattarns kantor, sjöng sin likpsalm i natten. Men alt det där känner du till af gammalt!

Med sorg närde dig din moder vid sitt hjärta. Ömt vårdade hon din barndom och älskade dig såsom fågelmodern älskar sina ungar. Glöm inte hennes minne, pojke! — Äfven mig har hon älskat. Aldrig svängde jag håller mot henne den blanka knifven, hvarken som rusig eller nykter; aldrig! — Onda ord kunde vi skifta ibland, men desto varmare bytte vi andra igen, sedan stridens hetta flytt ur sinnet. Så lefde vi här i vilda

skogen, lyckliga såsom tjäderparet lefver. Lyckliga drogo vi omkring bygderna, fastän fattigdomen stod bakom på slädmedarna. Friheten, pojke, friheten satt stolt inne i släden och körde. Månget lyckligt köp och mångt sviksammt delte vi med sorg och glädje i växling. Sist skiljdes vi åt af den hårda döden, som lika litet skonar kungen som zigenaren.

Du kommer att få se i världen, huru mannens, huru tattarns vilda hjärta flaxar flyktigt kring som biet kring blomman. Fagra läppar bedåra oss ofta, fagra kvinnoord och ljufva blickar. Men om en gång kärleken tändt ditt hjärta i brand, kan ingen makt i världen mera svalka den glöden. Ingen dryck berusar så som kärleken. Ingen boja binder som hon. Knifstygn helna, kulan kan skäras ut, men ett kärlekssjukt hjärta läkes aldrig.

Gå därför glad din väg bland flickor! — Flyg, fri som falcken, i kvinnohjertan, obekymrad tils den stunden kommer då du en gång fastnar i den gillrade snaran och vigs för evigt ihop, utan präst och mäsas! — Men ännu stoltare vandre du bland männen, djärf och fri, du skogarnes frie son. Din faders knif hänger där i mässingsbältet ofvan sängen, och på sin knagg hänger bössan. I spiltan står Grälle, tuggande sitt magra foder. Se, hur sorgset han hänger ned hufvudet! — Tack, kamrat, och farväl med dig för all tid! Sköt nu om kampen, pojken min, och mins, att hästen är zigenarens ende, egentlige följeslagare här i världen, hans bäste vän och reskamrat. När Grälle tröttnat sist vid färderna, bör du gömma äfven hans ben bredvid mors och mina i ättekullen i skogen.

Men nu farväl! — Jag blir så rasande trött af det myckna talandet. Knifstygnen, som jag erhöll senast i Sankt Mickel, beto djupt. Utan präst och doktor återvände jag hem för att få dö i frid i skogen och slumra ut vid min Annas sida. — Det sägs, att tattarn har intet hjärta och känner hvarken hem eller fosterland. Mins det, pojke! —

Med dessa hånande ord på läppen, men med fuktigt öga vände den döende sig mot väggen, sedan han skakat gossens hand till afsked, och somnade lugnt och stilla för att aldrig mer vakna upp igen till sitt brokiga och vilda jordelif.

II.

Tio år ha förrunnit. Sorg och glädje i förening, mångt lyckligt och mångt sviksammt köp har redan växelvis gladt och smärtat den unge tattarns hjärta. — Stolt och ståtlig har den unge tatarsonen vuxit upp, fastän utan hem och vänner. Lyckligt har han hittills gått sin väg i världen. Himlens Herre vårdar sig ju äfven om sparfvarne, han närar till och med ödemarkens ulf.

Vida har den unge, vilda fågeln flugit, vida farit och mångt och mycket frestat. Många fagra kinder har han redan smekt, och många mjuka armar ha lindat sig kring hans bruna nacke, mjuka, mjälla kvinno- armar. Ty han är fager själf, den unge tattarn, och det icke blott för skogens mörkletta flickor. — Äfven mången finhylt, blåögd tärna har han kysst — hemligt — men någon gång äfven öppet och offentligt. Som en ljungeld blixtrar hans mörka öga, och såsom morgonens guld på mulna skyar, färgar hälsans varma purpur hans bruna kind.

Kraftig är också i sanning den unge zigenarn. Hög står han i människens krets såsom furan i sitt hemlands skogar, så rak som granen på hans barndoms sveder. Raskt far ur bältet hans blanka knif, och örnar

har hans lod fält i flygten. Äfven med skogens björn lärde han tidigt nog, att brottas, bröst mot bröst. —

Känd, att icke säga ökänd, är han redan på torgen och marknaderna. Kronans karlar ha redan spanat och efterlyst, men ännu icke fångat honom. Ty lika klok som djärf, vet han att behändigt liksom räfven lista sig ur saxen. Ingen tattare i Mäntyharju, ingen i Tavastland och ingen i Satakunta och Österbotten nämnes som han, förslagen, tapper, ståtlig. Af stamfränder hyllas han som en höfding, ett slags furste bland zigenarne. På färder och marknader bjudes »tattarprinsen» ofta nog både på mat och brännvin och det äfven i de rikaste bondgårdarne, ty på visst sätt äras han äfven af kristna människor. Men så är han också trofast mot sina vänner, höflig, artig och tjänstaktigt mot alla. Han skickar sig nästan som en herremän och är så smeksamt smidig i umgänget som den hvita hermeline. Och när han kör stolt omkring på gator och torg, öfvermodigt klatschande med sin smällande piske, så händer det till och med, att herrefolket ser med förundran efter »tattarn», en och annan till och med med en viss beundran. — »En ståtlig karl, den där», — har han till och med någon gång hört yttras.

Så ha tio år förrunnit sedan faderns död. Nu är han tjugo år. Fri och glad går han ännu ibland flickor, fri som falken flyger han rakt in i kvinnohjärtan, obekymrad, tils den stunden kommer, då han en gång fastnar för alltid i snaran.

Nyss har han färdats fjärran från sin barndoms bygder med sin nya, treårshingst, ty »Grälle» har re-

dan länge hvilat sina trötta ben i ättegrafven i Mäntyharju. Han har hunnit Österbottens breda slätter, de rika bygder, där Wasarågen växer tät mellan trefna byar. Stolta hästar stampa där öfveralt i stallen eller yfvas i de gröna hagarna. Nu färdas han som bäst i svenska bygder, lika hemma bland svenskar som finnar. — Dock är han mer fruktad än eftersökt såsom gäst i bygderna, hvar fiolens gälla toner höras, och där dans och öl och slagsmål vankas.

Så kom han till gille en afton på sina färder. —

Sedan han spänt ur redet sin kvicka trafvare, gick han upp till gården, dristig och oförskräkt hvartän han kom. Redan långt ute på vägen hade han hört fiolens gälla toner, och när han nalkades gillesgården, såg han resliga, blonda jäntor svänga hurtigt om i dansens hvirflar med kraftiga ungersvenner i rödrandiga västar och med granna mässingsbeslagna »söljarbälten» kring midjan. Vid denna anblick slog hans unga hjärta raskare slag. Glad trädde han in i gillesstugan, men mot sin vana sökte han sig en tyst och obemärkt vrå nära dörren. Den eldiga, spanande blicken lät han dock fara kring stugan på kvinnor och karlar.

Men den unge brudgummen töfvade ej länge. Med den försilfrade vinpokalen i handen vandrade han muntert fram till zigenaren, hvars ankomst ingalunda blifvit obemärkt af de i stugan varande.

»Hell och säll!» sade brudgummen muntert. »Välkommen i afton är äfven tattarn, och hvem som hälst som kommer till gårds. Tag en dryck och sök dig en tärna, ty i kväll önskar jag se lif och lust i gården!» —

Höfligt tackande uppsteg tattarn, tog emot pokalen, och — tömde den i botten. Därpå önskade han med många sirliga ord och uttryck lycka och välgång åt det unga paret. Undrande hörde mången talet och trodde knappast sina egna öron. — Själva prostefar trädde ut ur kammaren och bytte ord med tattaren om mångt och mycket. — Icke blott på hästar föll deras tal. Zigenaren viste äfven förtälja om annat och mången hade sin fägnad af att lyssna på honom.

Men hur länge han stod där och talte med herr prosten och socknens husbönder, så bultade hans unga hjärta alt häftigare i barmen, och hans mörka öga glimmade såsom ett eldkol i natten. Och där flög liksom en morgonljusning öfver hans vackra, väderbitna anlete, när hans blick föll på en fager flicka, som stoltast af alla gick fram i den vida ringen.

Hon hette Ann' Margret, »jungfru» på prästgården. Fagrast lyste hon i bröllopgården. Årad blef hon nästan mer än själfva bruden; och långt mer än bygdens rikaste hemmansägares döttrar tyktes hon vara eftersökt af bygdens bästa gossar. Ständigt var hon uppjuden till någon dans på golfvet, en menuett eller en ringdans. Husbonden i gården, gamle far själf svängde om med henne i en liflig polska.

Men på henne såg den unge tattarn beständigt, och hans hjärta vardt till eld i barmen, och i hans öga lyste det ibland så lifligt att man nästan tykte, att gnistor sprakade fram. Aldrig hade han ännu skådat en fagrare tös. Aldrig hade han känt sitt hjärta slå så häftigt och oroligt. Nu kände han att hans

stund var kommen. Nu hade den vilda fågeln för evigt fastnat i snaran. —

Men prosten uppsteg till sist från bordet, tog sin hatt och bjöd farväl, och med honom bortgick alt det andra herrskapet. Nu begynte först glädjen i stugan, som hittills något tyglats af det finare sällskapet. Vildare och vildare gick dansen på golfvet, flitigare ölståndkan laget rundt. Öl och bränvin, öfvermod och glädje stego hastigt åt hufvudet hos de hetsiga österbottningarna. Öl och trätor följas troget åt, hvarhålst man färdas, säger ordspråket.

Men yr af de hetsiga dryckerna och yr af kärlek och öfversvallande ungdomskraft och glädje steg den unge tattarn plötsligt in i ringen, grep den vackra Ann' Margret om lifvet och befalte spelmännen spela upp en polska med orden: »Visen nu, spelmän, att det finnes kraft i Edra stråktag, och rikt skall Er möda belönas!» —

Belåtna grepo spelmännen till fiolerna, begynte i stugan en dans, som länge lefde kvar i de närvarandes hågkomst. Ingen af dem hade förr skådat en dans som denna. Den var vild som stormens färd i skogarna, men stormens ande själf var den unge tattarsonen med sin stolta tärna. Glödande som en ros, fäste hon sina brännande blickar på sin raske dansare, famnad af hans starka arm i polskans ursinniga hvirflar. De blickarna glömde han håller aldrig mera.

Men af harm och afundsjuka glödde bygdens gossar mot den unge tattarn. Den ilsknaste af alla, Långsjö-Erik, brast ut till sist med anletet blodrött af

vrede: »Stor ära sker oss, försann, i afton, då en baron eller prins af finaste tatarblod gästar oss, enkla, kristna människor. Den uslingen och röfvaren stjäla lika behändigt kvinnors hjärtan, som männens hästar.» — Mera hann han ej yttra, förrän han damp med näsa och mun i blod till golvet, liksom träffad af blixten.

Under högt anskri sprungo kvinnorna undan. Men kring tattarn trängdes bygdens gossar under häftiga rop och hotelser och vilda eder. Ingen af de äldre vill eller vågar hjälpa tattarn, sonen af en brännmärkt stam. Men han är af gammalt van att lita på sig själf. — För hans starka arm och knutna näfve falla männen kring honom såsom ax för lien. Lika vig som stark banar han sig sist väg genom hopen och hinner, blek och blodstänkt ut på gården. Blixtsnabt svingar han sig upp på sin goda hingst, och lämnar sin nya kärria i sticket. Snart är han försvunnen som ett moln i fjärran.

III.

Redan tvänne vårar efter dessa händelser har den unge tattarn rest kring Finland, bytt och köpt hästar och klockor, men sin kärlek, den har han ej glömt bort. Oförstörbar, outplånlig bor hon kvar i hans hjärta, bor där med sorg och bitter trånad i förening, harm och vrede till följeslagare.

Äfven till Österbotten har han vågat återvända och sökt, men ej funnit sitt hjärtas flicka. Hon har rest långt bort, så långt, att han aldrig kan tänka att följa henne. Till först följde hon sin matmoder öfver det blå Bottenhafvet till kungens land, till Sverige, då hennes unga, kära fröken gaf sin hand och hjärta åt en kapten vid kungens lifgarde. —

När den unge älskaren fått veta detta, begaf han sig själf öfver Bottenhafvet till Sverige. Men fåfängt! — Han fann henne ej mera där. Ann' Margrets matmor hade tagit henne med sig till Frankrike, dit gardeskaptenern begifvit sig för att för en tid taga tjänst vid den franska konungens härar, vid det berömda regementet »Royal Suedois», hvars officerskår uteslutande utgjordes af svenskar och finnar i fransk tjänst; samma berömda regemente, vid hvilket våra tappreste och mest berömda krigare, en Armfelt, en Sandels, en Döbeln tjänat sig upp.

Ingen i Sverige kunde håller gifva någon bestämd upplysning, när det unga herrskapet skulle återvända. Tattarprinsen funderade redan smått på att begifva sig i väg för att hälsa på de franska zigenarne, men så fick han höra, att hans kärestas herrskap begifvit sig ända till det aflägsna Ostindien, zigenarnes ursprungliga hemland, där kriget som bäst pågick mellan fransmännen och de tappra ostindiska furstarne Heyder Ali och Tippo Sahib å ena och engelsmännen under de berömda fältherrarne Clive och lord Hastings å andra sidan. Denna underrättelse var ett hårdt slag för den otålige älskaren, och med harm och sorg i hjärta återvände han till sin obemärkta hembygd.

Men för andra människor föreföll han likväl ingalunda såsom en sörjande älskare, sådana som de skildrades i denna på samma gång lättsinniga och låtsadt känslosamma tids herdevisor. Nej; — sorgen gömde han djupt i sitt sårade hjärta. Ystra ord och skämt och glam bodde ständigt på hans friska läppar och sol på pannan och i blicken. Lika vildt som förr sväigde han om flickorna på danserna, lika snabt om icke snabbare, grep han till knifven och tömde hurtigare och mera gärna dag för dag det fyllda dryckesstopet. Ja, ingen kunde väl någonsin ana, att han bar på en kärlekssorg.

Så vandrade han landet rundt på nytt, i norr och söder, i öster och väster. Då nådde det ryktet fosterbygden och spriddes snart omkring till alla, äfven de aflägsnaste torp och stugor: Kungen kommer, konung Gustaf, folkets hopp och glädje, kommer till det fattiga, bortglömda Finland för att blifva bekant äfven

med sina trogna finska undersåtar. Så hette det i stugorna, men i kabinetterna och rådskamrarna blef det oro; ty det verkliga syftet trodde man, och det icke utan skäl, vara konung Gustafs önskan att få personligen sammanträffa med Rysslands stora moder, den snillrika och ränkfulla kejsarinnan Katarina den andra. Diplomaterna osade öfveralt brändt horn, såsom man säger, då tvänne så vidt sväfvande örnsjälur skulle mötas.

Efter en lång, sträng vinter kom äntligen våren och sommaren 1775 med sol och glädje, med ljus och sånger till Finlands frostiga bygder. Och med våren, med sol och sång kom den tredje Gustaf, tjusarkonungen, till Suomilandet, och som ett strålande solsken flög hans blick kring landet, tändande hopp och kärlek i tusendes hjärtan. Kring Finlands ädle, sköne konung församlade sig gladt det trogna folket.

Också den unge tattarn kände sitt hjärta värmas af de otaliga berättelserna om den unge konungens folkliga och ädla sinnelag. Äfven han ville se sin furste och begaf sig som tusen andra till Parola malm, där konung Gustaf skulle mönstra sin finska armé, femton-tusen tappre krigare.

Glans och glädje fylde fälten kring Tavastehus, lefnadsmod och fröjd lyste i hvarje öga, och dånande ljödo bifallsropen, när kung Gustaf red fram mellan de hvita tältraderna.

„och med ögon som en faders såg på sina gossar ned. —

Fältmusikens stolta toner återkastades glädtigt af ekot från de grå fjällen och Hattelmalas skogklädda

höjder. Själftva den vidsträkt, bruna heden skimrade fager och prydd som en brud, fylld af folkets oöfverskådliga högtidsklädda skaror och de ståtliga blå och gula bataljonerna.

Lust och glädje, musik och dans älskade också kung Gustaf se i sitt följe, när och hvarhålst han drog fram. Hvarje bondgård pyntades ut till en festsal, och hvarje herrgård blef en balsalong eller en sällskaps-teater. Också på Koivula, den stora, välbygda nämndemansgården nära till öfningslägret, vardt det en afton mycken fröjd och gamman. Fältmusiken vid Österbottens regemente spelte där för folket efter kungens egen höga önskan. Klarinett, pipa och horn fylde med sitt väljud hela näjden. Den stora gårdsplanen och de två rymliga storstugorna stodo fullpackade af folk. Dansen tråddes med lust och gamman, och det icke blott af torpare och bönder, utan äfven af borgerskap från Tavastehus och kringliggande städer, hitkomna för att åse det lysande lustlägret och sin unge herskare. Inne i stugan dansade ställets förnämiteter, korpraler och sergeanter, ja, en och annan ung fänrik; men antingen man svängde om på den gröna gårdsplanen eller i den af dam och tobaksrök från hundratal kritpipor kvalmiga stugan, så lyste glädjen oförstäld ur allas blickar, och öfveralt hörde man blott talas om den gode och folklige kung Gustaf, »mänsklighetens glädje och vällust». Inga framtidsmoln fördystrade ännu den politiska horisonten, intet missförstånd mellan »den förste medborgaren och hans fria folk» grumlade ännu bort minnet af den 19 augustis morgonsol, då, såsom skalden sjunger

„— — — en kung, som känner,
sin egen kraft, stod åter fram i glans,
och där vardt ordning ibland frie männer,
och makt och lydnad blefvo åter väänner,
och alt var gladt och trygt vid tanken, att han fans“.

Hit kom äfven han, den unge tattarn. Han hade mognat till en man bland männer. Högre, axelbred och smärt tillika stod han fram bland folket lik en fura i småskogen. Men denna gång tog han ingen del i dansen, fastän mången god bekant bland de närvarande flickorna sakta knykte honom uti rocken, eller åtminstone i ringen fäste undrande sin blick på den dröjande ungersvennen. Men alla dylika uppmuntrningar voro denna gång förspilda på »tattarprinsen». En smärtsam, aningsfull känsla sårade nu hans hjärta. Lifligare än på många, långa år erinrade han sig en dansernas dans med en flicka, som han för evigt mistat.

Dyster dröjde han därför alt fortfarande vid dörren och åsåg vemodsfull de andras glädje. Hans blickar voro visserligen fästade på de dansande, men till fjärran land flögo hans sorgsna tankar.

Men såsom tjädern, när han, spelande i granen, kväder om sin kärlek och saknad, plötsligt hör bredvid sig en lockton svara, och därvid spitter upp och bäfvar till af glädje i det han igenkänner sin maka, så ryckte han äfven plötsligt till, den unge tattarn, och alt blodet strömmande på en gång våldsamt till hans hjärta. Blixtnahbt vände han sig om, och en glödande rodnad göt sig med ens öfver hans bruna, väderbitna kinder.

Han såg en bild, han hörde en stämman, aldrig glömd, fastän ej hörd och förnummen på länge: »Kom, Marie, och träng dig in genom hopen i stugan, så att vi bättre kunna roa oss åt bondfolkets klumpiga dans, och sedan få något att skratta åt, när vi komma till Stockholm igen från detta björnland.»

Ja, det var hon! — Där stod hon själf, lifslevande, Ann' Marget den fagra, men mycket, mycket fagrare och finare än förr; på ett visst sätt hade hon likväl förlorat något af sin friska, ursprungliga fägring; så tyktes det åtminstone för det älskande ögat. Men ack, hvad hon var fin mot förr! Dräkten mera liknande en adelsdams än tjänstejungfruns slöt sig så förföriskt täck och retande kring hennes fina, smärta lemmar.

Men huru underligt brinnande och spotskt log ej nu hennes öga mot förr. Stolt som en grefvinna gick hon in stugan med väninnan vid sin arm, och kastade ej ens en blick på den unge zigenaren vid dörren.

Men af både harm och sorg och glädje brände på en gång den unge älskarens hjärta. Han beslöt att gå ut ur stugan för att svalka sin heta panna och lugna sina upprörda känslor, men fåfängt! — Såsom förtrollade hängde hans blickar vid den vackra uppensbarelse, som nyss skymtade honom förbi. Foten följde snart blickens och hjärtats maning och innan han själf viste ordet af, stod han långt inne i stugan, nära till den plats, som några artiga underofficerare genast inrymt åt de två vackra tärnorna.

Blyghet hade hittills aldrig utgjort något fel hos den unge zigenaren; han som hittills nämnts den djärf-

vaste bland männer. Nu stod han, blyg som ett barn för en främmande, som kommer på besök och fåfängt försöker smeka och locka åt sig den lillas hälsning.

Orörlig liksom fastvuxen stod han på golfvet, fast hjärtat både bultade och brände i bröstet, så han tänkte det rakt skulle sprängas i stycken. Icke en hälsning, icke en rörelse till närmande vågade han nu till den hans själ länge tränat efter.

Men då skuro, hvassa som de hvassaste knifvar, orden från den älskades läppar i hans hjärta och öron på samma gång: »Kom, Marie! — här finnas ju endast bönder och soldater och icke en fattig fänrik en gång och allra minst en ordentlig löjtnant, som man kunde anse sig god att dansa med, och som hade vetet att bjuda sin dam på vin, à la glace eller kakor. — Usch, hvad detta lumpna Finland dock är för ett bondland mot Sverige! Marie, tänk på Stockholm; — och Paris, o Paris, gudomliga Paris! — Himmel, när skall jag en gång igen få återvända till nöjets och glädjens hem! —»

Så sägande grep Ann' Margret sin Maries arm och begaf sig ur stugan. Hennes väg gick denna gång tätt förbi tattarprinsen, och hennes blick föll i förbigående på den unge ståtliga mannen i hennes väg. Ett löje, af till en tredjedel gladt ingenkännande, men två tredjedelar förmäten ringaktning krusade den fagras rosenläppar. Med en knyck på sitt friserade hufvud försvann hon snabt genom dörren.

Som träffad af blixten stod han där, zigenaren. Länge varade dock ej hans sinnesfrånvaro. Han beslöt att skynda efter den älskade. Skulle så många år fått

förflyta, utan att han ens nu finge växla några ord med den hans själ efterträdde!

Men i förstugan fann han sin väg stängd. Några groflemmade bonddrängar hade med sina breda ryggar liksom tillmurat utgången. Slika hinder afskräkte likväl ej tattarprinsen. Sedan hans höfliga begäran att slippa ut blifvit mött af hånande ord och utmanande blickar, fattade han utan vidare en af sina värste vederdelomän i kragen. Men här fann han sin öfverman. Den starke finnen stötte så häftigt till zigenaren, att denne medvetlös stalp till golftet. Hans kamrater hjälpte till efter sin förmåga att bulsa om den fallne, som de ej i första förvirringen varnade, hade förlorat medvetandet.

Då tattarpinsen ej mer rörde arm eller ben blefvo hans vederdelomän i sin tur bestörta och rädda för följderna. De ställde till ett fasligt hallå i stugan. De förorättande blefvo naturligtvis nu de förorättade. Zigenarens tillstånd utvisade tydligt, att han tagit ett glas för mycket i festglädjen. Altså: »Kasta ut den druckne landsstrykaren, tattaren, som stör folks festglädje».

Fattad af många starka armar upplyftes han från farstugolftet och slungades som en boll på gården. Men den friska luften återgaf den fallne slagskämpen sans och krafter. Och alldeles utan kamrater var han inte häller. Också zigenare hade från olika håll och kanter samlats till Tavastehus »att se på kungen och samtidigt göra goda affärer». — Koivula-festen afslöts med ett »trefligt» slagsmål, som ändtligen afbröts af nattpatrullen, som åtskilde de stridande och förde bort

godt förvar till »corps de garde» tatarprinsens värste motståndare. Men den lyckades ej fånga honom själf, välbekant som han var med terrängen och hundra olika slag af finter och konstgrepp, när det gälde att draga sig helskinnad ur snaran.

IV.

»Ann' Margret, du har fått främmande!» ropade följande morgon hennes unga matmor åt sin kammarjungfru och hötte skälmskt åt henne med fingret. »Det är en ovanligt vacker karl, en värklig tattarprins som står där i köket och ber få råka dig. Han är fullt ut lika ståtlig och för resten lika mörklagd som Baron de Breteuils bretagniske lakej, som så enträget gjorde dig sin kur under vår vistelse i Paris. Och fastän zigenare så är han ju likväl på sätt och vis en son af vårt trofasta folk, och jag såg strax på blicken och hörde på tonfallet i hans klangfulla röst, att han kommer, som man säger, med allvarliga afsigter. Tänk, att du skulle råka ut för ett romanäventyr, min kära Ann' Margret och kanske ännu bli omtalad i någon rövvarroman såsom en annan prinsessa Rinaldini. Men vänta litet! — Han sade sig vara en gammal bekant till dig. Det förekommer mig nu, som om pappa eller någon annan under min flicktid talat om för mig om din ungdomsinklination med en tattarprins eller greve eller något dylikt».

»Madame har rätt» svarade den rodnande kammarjungfrun halft förtrytsamt, ehuru hon inom sig kände sig icke precis missbelåten med sin romantiska eröf-ring, hvilken, åtminstone hvad det yttre utseende vid-

kom, kunde uthärda jämförelse med »de flesta karlfolk af bättre och sämre kvalitet» som vår förfranskade Annette ibland behagade uttrycka sig åt sina beundrande vänner och väninnor bland den öfriga tjänstepersonalen. »Han är värkligen på sätt och vis en gammal bekant till mig redan från kaptenskans frökentid, och folket kallar honom äfven, gud vet af hvilken anledning, tattarprinsen».

»Ser man på!» skrattade hennes glada matmor. »Men eftersom sakerna nu engång stå på denna fot, och man altsedan min första namne, fru Evas tider beskyller vårt kön för en medfödd fallenhet för små intriger, så kan jag väl inte håller bli ett elakt undantag bland matmödrar. Och eftersom matsalsrummet för tillfället står ledigt, kan du ju bedja din prins ödmjukast hålla till godo med ett rendez-vous i en simpel svensk gardeskaptens matsalong, ifall han vill värkligt öppna sitt hjärta för dig, såsom jag antar och det ser ut, förutsatt att han ej genast på fläcken enleverar dig, ty hvem skall då hjälpa och passa upp mig såsom du blifvit van alt från den tiden vi bägge sprungit ystra omkring i den österbottniska bärsbogen och pappa skickade skallfogden med hela sin bråte att söka upp oss, som du väl minnes, Annette!»

Sålunda tyktes nu alla blida makter ha tagit tattarprinsens kärlek i sitt hulda hägn och med rodande kinder och klappande hjärta trädde denne hästmarknadernas och skogarnes hjälte snart i kapten Silfverschjöldes matsalong, dit hans sköna följeslayerska, sedan hon riktigt noga öfvertygat sig om att ingen annan af tjänstepersonalen för tillfället var hemma och

kunnat åse hennes riddares inträde, halft vänligt, halft högdraget inbjudit honom.

Efter ett inledande samtal om allehanda obetydligheter, hvarunder tattarprinsen höll sig skäligen tillbaka dragen, medan Ann' Margret, åtminstone i sin egen tanke och tro, formligen bländat sin tyste beundraren med sina lysande beskrifningar om det glänsande lif hon fört i utlandet och den »i sitt slag storartade» uppmärksamhet »den vackra svenska blondinen» väkt öfveralt »i världens hufvudstad», ryckte äntligen den i början halft försagde men småningom allt modigare älskaren fram med sitt egentliga ärende. Till en början sporde han dock blott, huruvida ej jungfrun behagat lägga märke till, att hans hjärta blifvit lika förhäxad af henne som hans ögon.

Den unge tattaren var liksom hela hans stam i besittning af en naturlig vältalighet, och lika förvånad som smickrad lyssnade snart hans annars tanklösa och yra hjärtas dam till det värkligt poetiska ordflöde, som strömmade allt rikligare från hennes mörklagde beundrars läppar, hvarvid hans brinnande blickar bildade en passande illustration till hans glödande ord, vittnande tillika att det ingalunda här var fråga om någon vanlig kurtis, utan om en djupt allvarlig, ack, alltför allvarlig lidelse.

»Men hvad vill Ni då egentligen, Ni underliga människa?» utropade den unga flickan halft förtrytsamt, halft oroligt, sedan den ifrige älskaren nyss slutat en glödande jämförelse af sin årslånga väntan på henne med Jakobs kärlek till Rachel. »Och aldrig i världen trodde jag håller, att en sådan som Ni hade

reda på Jakob och Rachel, ej håller vet jag ju ens ännu hvad Ni heter och ännu mindre hvad Ni går och gäller för?» —

»Mor min blef i sin ungdom uppfostrad hos en pastor Brofeldt, fastän hon sedermera föredrog min fader och det fria lifvet i skogarne framför vistelsen på en stilla prästgård» svarade ynglingen, medan en mörk purpursky för ett ögonblick färgade hans höga panna och bruna kinder. Hon plägade då jag var liten, ibland, berätta för mig ett och annat och lärde mig till och med något läsning och skrifning. »Äfven en tattare kan behöfva det ibland», sade hon, och jag har själf funnit detsamma, ehuru dessa konster ingalunda ofta förekomma bland vårt folk. För resten må jungfrun veta, att jag är ordentligt både döpt och välsignad och står kyrkskrifven i Mäntyharju såsom Gustaf Adolf Eriksson Blommerus».

»Nå, buskablyg är Ni i sanning inte, liksom inte håller någon »af Ert folk» som Ni behagar uttrycka Er», svarade Annette, och blef alt spotskare och högdragnare i sitt sätt. »Men för att nu en gång komma till saken, så hvart vill ni då sist och slutligen komma med alla Edra vackra ord och grannlåter, ty tala kan Ni då, det måste medges, nästan lika bra som någon aktör vid »Théâtre Française». »Ack, Henry, Henry» suckade den koketta flicksnärtan, ihågkommande med det samma en af sina många »inklinationer» i det »gudomliga Paris», och försökte så godt sig göra lät på ögonblicket intaga en smäktande och kärlekssjuk ställning, efter mönstret af boulevardteatrarnas tragiska hjältinnor.

»Jo, helt enkelt att Ni *skall* bli min hustru!» svarade tatarprinsen nu helt rättfram, blefven alt modigare och djärfvare ju svårare det syntes honom att eröfra den förtrollande världsdamen.

»Er hustru! Kors i himlens namn!» — Och den öfvermodiga skönheten slog till ett lika silfverklingande som förolämpande skratt. »En tatarprinsessa således, som kuskar omkring med en gul häst på en blå kärra, utstyrd i röd schal och med håret utslaget och har en hel hop smutsiga, svartmuskiga barnungar bredvid sig på den skramlande kärrflaken. Jesus bevarer! — Har Ni verkligen tänkt Er något så extra tokigt? Fy! fy!» —

»Var god och hör ännu på litet grand, min aller som sötaste jungfru» svarade nu tatarprinsen på skarpare allvar förargad, men ännu mer enträgen och uppeldad af begär att vinna den stolta skönheten, kosta hvad det kosta ville. »Jag är inte så barskrapad häller som hon kanske tror, och om det riktigt gäller på, skall hon ännu kunna frasa omkring i tjockaste siden med både guldked, klocka och armband, och åka efter hästar, som det knappast finns maken till hvarken i svenska eller franska kungens stall. — Och ett eget hus med kakelspis och glasfönster och ordentliga tapeter skall hon få, alldeles som herrskapsfolk, ty vi tattare, äro, vasserra tri, inte bara som vanliga bönder. Och min mest brinnande kärlek och mitt rödaste hjärteblod vill jag gifva henne, min allerkäraste, och det finnes intet i världen, som jag ej är karl till att blifva, om hon anser, att jag ej ännu är tillräckligt god för henne».

»O, Jemine!» utbrast Annette och blef nästan slagen af den andres säkerhet och stolta later och miner. »Men raillerie à part!» fortfor hon i ett anfall af sin medfödda böjelse för öfvermodigt skämt. »Blir han någon gång officer såsom min frus herre och man, ja, då skall jag tänka på saken. Militär är nu en gång militär, och jag har aldrig beundrat något i världen så mycket som värjor, sporrar, plymer och port d'epées».

»Topp!» sade tattarprinsen och hans mörka öga fästes så brinnande på den lättsinniga flickan, att denna rodnande och förvirrad fann det vara hög tid att afbryta denna nästan altför romantiska tête à tête. »Håll ord med det, aller käraste jungfru, och Ni skall få se hvad jag förmår, när jag sätter alla mina krafter och alt mitt mod och min själ i spelet, ty jag kallas ej för ro skull tattarprinsen och är en zigenare, som kan läsa både *baji* och *hokkano baro*».

»Jesus be vare!» ropade flickan och blef nu på allvar rädd, att hon kanske bundit sig för mycket genom sin obetänksamhet. Hon ihågkom med detsamma alt skrock och alla de underliga sägner hon hört i sin barndom om zigenarnes »onda ögon», deras siareförmåga, djäfvulskonster och trolska lycka i alt hvad de togo sig före. »Ni förstår väl narri, — herr — herr Blommerus? Men, där hör jag frun och de andra flickorna komma hem! Ursäkta, men jag tror att jag måste gå och Herren vet, om och när vi mera råkas — så — så — Nej, var så god och låt bli mig, så bekanta ha vi ännu inte blifvit — adjö — adjö!» —

Så afskedade Annette hastigt och lustigt sin djärfva riddare, som med strålande blickar och högburet huf-

vud lämnade gården. Den spotska flicksnärtan kunde dock ej låta bli att genom matsalsfönstret bakom gardinen »med ena ögat, bara litet med ena ögat» blicka efter den bortgående och sucka för sig själf: »Han är ändå rätt stilig den där elake och högmodige tattarkarlen, fast nog är det ändå väl oförskämdt att lyfta sina blickar till den »vackra svenska, blondinen», åt hvilken både grefvar och markiser i världens hufvudstad kastat slängkyssar». —

V.

Två dagar hade förgått sedan balen och slagsmålet på Koivula, ett finländskt motstycke till de tillställningar, från samma tid på »Gröna lund», som Bellman så ypperligt skildrat i Fredmans sånger och epistlar.

Högt red solen redan på himlens fält, när kung Gustaf gick ut ur sitt purpurtält, följd af hela raden af lysande herrar, för att göra sin rund kring lägret och därpå åse den ståtliga paraden af den församlade finska armén.

När paraden var slut och konungen ännu dröjde skämtande kvar bland sin lysande stab, steg den unge tattarn djärft fram ur den åskådande folkhopen och gick till tusendes förvåning och hoffolkets harm rakt fram till kungen, böjde ödmjukt sitt knä och yttrade med sin kraftiga, manliga stämma:

»Ädle konung, Finlands höge furste! — Hör och upptag nådigt några ord af en af dina ringaste underåter, den af alla skymfade zigenaren».

Harmsna och häpna på samma gång stodo kungens höge herrar. Harmset och häpet lyssnade folket till tattarns tal. Men den ädle konung Gustaf, ehuru

han studsat i början, log sitt blida solskenslöje och sade med nådig min till tattarn:

»Tala fritt, min vän! — Ordet är fritt inför Sveriges konung för enhvar, äfven hans ringaste undersåte!»

För första gången i sitt lif kände den stolte och vilde ynglingen ödmjukhet, då han nu böjde sitt knä för konungen och sade med af rörelse skälvande stämma:
 »Ädle konung, vårt folks store fader! Låt äfven mig, den föraktade zigenaren blifva en man i din krigshär. Skänk äfven tattarn en plats bland dina tappre, och jag svär, att jag in i blekaste döden skall med lif och blod manligt och ärligt försvara din fana och aldrig, aldrig svika densamma!»

Harmsna och häpna hörde de höga herrarne tallet. Harmsna och häpna stodo både soldater och bönder, och ett halfhögt, förtrytsamt sorl hördes kring hela malmen. Den milde konung Gustaf studsade på nytt, men han log äfven nu sitt glada löje:

»Nå, par Dieu, aldrig hörde eller ens kunde jag tänka mig att få höra en slik petition. Men Finland är ju trolleriets hembygd par excellence! — En frihetens och skogarnes son vill offra åt mig dessa dyrbara skatter, mera värda än lifvet själf! — Jean Jacques, hvart tar din nya filosofi vägen i en slik monströs casus? — Eh bien! — Ett värkligt fynd, i sanning, för herrar Kellgrens och Leopolds täflande pennor. Sannerligen, mina tappre herrar, en slik tro har jag ej förut funnit i Israel. Men hvad tyckes Eder? — Här bör på stället hållas ett formligt krigsråd!»

På en vink af den glade kungen uppsteg tattarn och steg vördnadsfullt några steg åt sidan. Men den

milde konung Gustaf fortsatte i samma skämtande ton åt sina höge herrar och upprepade ännu en gång sin fråga.

Här och där kröktes i största hemlighet en och annan läpp till en hånfull, halfhög hviskning om »komediantkungen och hans coup de maines». Men en gammal karolinsk officer, som sett både Bender och norska fjällen steg fram och yttrade förtrytsamt:

»Ers majestät! Ingen svensk eller finsk soldat, tror jag, vill någonsin tjäna tillsamman med en slik hedning. Förr i världen sägas nog zigenarne en och annan gång instuckits i lederna af de så kallade straffkompanierna, hvilka arbetade på fästningarna i de östra gränsorterna. Men den tiden är förbi, och ingen önskar densamma åter. Kanske är tattarn själf dessutom en af lagen brännmärkt usling. Och är han det inte, så tillhör han i alla fall en brännmärkt stam. — Detta är min oförgrifliga och underdåniga mening, ifall inte alt detta, såsom jag nästan älskar att tro det, i själfva verket är ett rätt malplaceradt skämt!» —

Med en blix i sina mörkblå, brandenburgska ögon, svarade vredgad den ädle konung Gustaf:

»Mina herrar och Ni, major Kaulbars ären ju som jag söner af det adertonde århundradet, ett sekel som haft äran att föda en Voltaire, en Jean Jacques Rousseau! Förunderligt i sanning synes det därför mig, att Ni, söner af filantropins och encyklopedins välsignade århundrade ej viljen erkänna äfven tattarns människovärde. — Skymfligt, trefalt skymfligt är dessutom att slika ord ha förts inför Sveriges konung, fursten i det land, där alt sedan Magnus Smeks tider träldomen va-

rit afskaffad. — Messieurs! — Jag hoppas, att detta skett för ovilkorligen allra sista gången. Är vår kund här en af lagen ostraffad person och kroppsligen utan vank och lyte, och lika tapper och hederlig, som han är dristig och djärf, så är han med full rätt svensk, med samma rätt som ni och jag. Sverige är hans fosterland och Finland hans hembygd. Har jag icke skänkt äfven judarne fulla medborgerliga rättigheter, som de hittills saknat? — Ja! äfven tattarn är under sådana betingelser som de nyss anförda värdig, han liksom andra Svea rikets medborgare, att bära vapen för vår urgamla ära. Ingen svensk eller finne torde häller hädanefter behaga för en lumpen fördoms skull rata den, som icke Sveriges och Finlands konung ratar».

Sagdt! — Herreskaran stod, åtminstone till det yttre stum af vördnad. Ur densamma trädde efter det kungen ännu kastat en blick på de kringstående, fram en högre, mörklätt herre, djärf i min och later. Käkt och dristigt, såsom hela hans väsen för öfrigt, föllo hans ord:

»Sire! — Ädle, store konung! — Världen vet och känner, och Sverige och Finland jubla af glädje, att Gustafs stora, konungsliga hjärta klappar varmt äfven för de ringaste af hans undersåtar. Ers Majestät, Ni har velat höra vår mening. Fritt, såsom det höfves en svensk ädling, vill jag därför yttra min mening åt den förste medborgaren bland ett fritt folk. — Äfven jag är, det säger jag med stolthet, en sann son af det ädla tidevarf, som kallar sig frihetens och upplysningens. Men ehuru jag i egenskap af filantrop,

icke hyllar hopens lumpna fördomar, så vill jag dock ej reta henne, hvilket alt är lika oklokt handladt både af en konung och undersåte. Jag ville därför i underdånighet framkomma med ett förslag i saken, som jag vågar tro håller den gyllene medelvägen, ifall min nådiga konung täckes tillåta mig här yttra min underdåniga mening».

Upp slog konung Gustaf på nytt sitt stora öga och fäste det forskande på talaren.

»Baron Sprengtporten! Jag tillåter Er yttra också er mening i denna rencontre!» —

Med en lika djärf som slug min, fortsatte Sprengtporten, medan han kastade en halft triumferande blick tillbaka på sina medbröder, en blick, hvilken likasom ville säga: »Ser ni!» —

»Ädle och store konung! Ni har tidigare i nåder gifvit mig tillstånd att få uppsätta en kår af vana och därför särskildt exerceerade och inöfvade fältjägare. För att denna kår måtte blifva, såsom jag hoppas, en mönstertrupp för finske skyttar, må det då unnas mig att bland dessa blifvande tappre äfven enrollera denne unge hjälte, denne nye Rinaldo Rinaldini af den fräjdade tattarstammen, och icke blott honom, utan äfven omkring hundra andra söner af våra fria urskogor. Min adjutant, kapten Freytag, hvilken jag haft nåden att presentera för Ers majestät på Er egen nådiga begäran, vågar jag underdånigst föreslå såsom befälhafvare för denna corps unique dans toute l'Europe. Jag smickrar mig med, att denna idé kanske skulle till och med

vinna bifall af en Voltaire eller den store l'homme de la nature et de la verité» *).

Kung Gustaf log på nytt sitt glada löje och rakte vänligt handen åt talaren: »Ventre saint gris! — som kung Henrik plägade bedyra, har Ni inte mon cher baron träffat det rätta. Ert förslag är godt och jag accepterar det med nöje. Och du där borta, träd fram att höra din konungs svar!»

Med blottadt hufvud framträdde tattarn, och hans hjärta slog af mod och glädje vid konungens huldrika ord: »Jag har hört din bön och skänker den mitt nådiga bifall. Från och med i dag tillhör du svenska armén. Bär dess blågula färger med mod och ära och fläcka ej dess ofläckade, fräjdade fana. Men jag vill se ej blott dig utan äfven många andra raske ynglingar af tattarfolket i mina tappres led. Gå ut som min budbärare till dina stamförvandter och sök upp i Finlands skogar och ödemarker hundra andre tappra och modige män af ditt folk och jag vill värfva Er till mina soldater. Denne ädle herre, som du ser här framför dig, har lofvat mig att öfva Er väl och vårda sig troget om Er. Tjänen honom lika troget och villigt som jag hoppas att I viljen tjäna mig; han förtjänar det, ty Sveriges konung äger få så kunniga, tappra och snillrika fältöfverstar som baron Sprengtporten».

Sagdt; och den ädle konung Gustaf vinkade huldrikt afsked åt den häpna mängden och försvann under folkets jubelrop till sitt tält igen med sin lysande svit.

*) = Naturens och sanningens vän, den berömda franske tänkaren J. J. Rousseau.

Men kraftigare, mera ihållande än någon annan jublade den raske tattarn sitt »leffe kung Gustaf» med strålande ögon, tils äfven han tystnade till sist, och försvann med de andra från Parola, för att skyndsamt uppfylla sin konungs befallning och sitt hjärtas damsönskan, och för världen visa, att äfven bland de föraktade zigenarne funnos trohet mot kung och fosterland och kärlek till krigarbragd och mandom. —

VI.

Hittils hade den unge »tattarprinsen» varit skälig obekant för sina stamförvandter, zigenarfolket. Visserligen hade han under sitt rörliga lif gång efter annan sammanträffat med någon gång ända till etthundra personer uppgående band eller följen som ströfvade landet rundt från marknad till marknad. Ännu hade han dock icke slutit sig till något särskildt följe, icke ens till det, som hans fader i tiden på sätt och vis beherskat. Han hade haft sitt eget hufvud för sig och ej häller känt sig äga några gemensamma intressen eller sträfvanden som skulle ha kommit honom att sluta sig till sina blods- och språkförvandter.

Men nu hade kärleken och ärelystnaden bemäktigat sig hans unga, lidelsefulla hjärta; tvänne ädlare känslor, än de som hittils beherskat hans själ. Nu hade han tillika fått ett lifsmål, en värklig lifsuppgift såsom andra, kristna människor och medborgare. Han kände sig på visst sätt adlad af detta sträfvande, och han ville göra hela sin föraktade stam delaktig af samma goda. Med hjärtat klappande af fröjd och byggande stolta luft-slott, som utan vidare beskrifning enhvar kan lätt gissa sig till, påselade han sin raska springare och begynte

sin färd, muntert smällande med sin goda piske, och trallande den gamla zigenarsången: *)

„Ala dingeli di, ala dakkelida,

Darda!

Ala kartsum matk,

Ala komsu mällutsa matk,

Ala mere, mere suru sura matk,

Darda!

Konung Gustaf hade otvifvelaktigt funnit på den mest lämplige mannen i den unge tattarens prins, då det gälde att värfva skogens fria söner till de svenska farnorna, redan af det enkla skäl att han bäst hade reda på sina stamförvandters undångömda tillhåll, vägar och stigar. Ty zigenarne ha icke blott sina egna nästen och kulor i skogarnes famn, utan äfven egna stråkvägar, hvilka här och där blifvit sedermera bekanta för och accepterade af andra människor. Såsom traditionen vet berätta, färdades de manliga medlärarna af bandet ännu vid slutet af förra och början af detta århundrade för det mesta ridande till häst; kvinnorna likväl oftast till fots. När de voro så lyckliga att få rida, sutto de jämte barn grensle öfver hästryggen. Mest färdades man i fyrhjuliga tvåparsvagnar, om vintern med släde.

Såsom ännu i våra dagar är fallet, ströfvade tatarfolket omkring i formliga band eller följen under nå-

*) Enligt traditioner till allra först upptecknad i Salo köping i Uskela, af affidne doktor Reinholm. —

gon genom rikedom, styrka och djärfhet mera ansedd zigenarhöfdings befäl, någongång äfven under en kvinnas. Själftva benämnde de hufvudmannen endast sin »ledare», men allmogen älskade och älskar ännu att berätta om tattarkungar och tattarprinsessor*).

Det var en dylik tattarkung eller höfding, den i sydvästra Finland grasserande, såkallade Paimela Kalle från Hartola, som tattarprinsen till först beslöt uppsöka. Han var onekligen en af Finlands mäktigaste och mest bekante zigenarhöfdingar, och om honom finnas ännu många sägner.

Tattarprinsen följde först allmänna landsvägen från Tavastehus till Tammerfors. Därifrån vek han in på den gamla zigenarväg som leder från Tammerfors längs med stranden af Näsijärvi till Teisko, och därifrån på verkliga indianstigar till Virdois. Ryktet förmälde att Paimela Kalle skulle för närvarande hemsöka dessa trakter, åtminstone enligt de uppgifter som tattarprinsen erhållit af de af sina stamförvandter, som kan träffat vid Parola.

Det var en rätt ruskig och kulen Oktober afton, när tattarprinsen nalkades Virdois kyrkoby. Den bleka höstsolen höll just på att dala bakom grantopparna, när tattarprinsen smällde sin raska fåle på länden med den stickade ylletömmen, för att före mörkrets inbrott

*) I Pyhäjoki i Österbotten lefver ännu minnet kvar om en tattarprinsessa, om hvilken afidne prosten Keckman lämnat några upplysningar åt den flitige forskaren också i zigenarnes historia, framlidne Doktor Reinholm. —

hinna fram till Kankaanpää gårdarne. Hingsten satte af i sjungande traf, och inom några ögonblick varnade han redan det höga taket på karaktärsbyggnaden som var uppförd i två våningar, mera påminnande om en herregård än en bondgård. Men hemmanet var också det förmögaste i vida näjder, ehuru kyttlands-bruket och skogsköpen ännu icke begynt att rikta dessa ännu halft bortglömda skogsbygders fredliga invånare. Därför voro äfven dessa ensligare belägna socknar särdeles omtyckta af zigenarne, som här ströfvade talrikt omkring i större eller mindre följen.

När tatarprinsen körde in på gården, fann han också mycket riktigt den samma uppfylld af en massa brokiga, skraltande bondkärror, hvilka med sina lass af smutsiga bylten af allehanda slag och sina magra, skrabbiga hästar genast utvisade, att en zigenartrupp här slagit sig ned. Såsnart hästen blifvit afselad och instäld i den stora loftporten bland ett tiotal andra kamrater, som med gnäggningar och stampningar hälsade kamraten välkommen, begaf sig kung Gustafs värfvare in i den väldiga storstugan, där första anblicken genast utvisade, att han här skulle finna sin man*).

Storstugan utgjorde en större, skild byggnad på något afstånd från den egentliga karaktärsbyggnaden. Som det var ett rökpörte med gud vet huru gamla anor, begagnades den samma just ej mera af gårdens folk till annat än som herberge åt gårdens inhysingar, tjänstefolk och kringresande främlingar, bland hvilka tatarne

*) Den här skildrade höfdingen är en verklig person, som på 1850-talet afled i Orimattila, blind, öfver nittio år gammal. —

intogo ett mycket framstående rum. Det inre af denna fornfinnska boning *) erbjöd för den vid dylika interiörer obekante en öfverraskande tafla. Väggar och golf, sammanfogade af oformliga furustockar och plankor, voro kolsvarta, de förra af rök, de senare af allt, hvad i årtal förgäfves väntat en skurning. Taket syntes sällan, det var gömdt ofvanom ett rökmoln, som likt en svartgrå pell hängde sju eller åtta fot i höjden och öfverskyggade utan att besvära. Då och då genombröts detta töcken af en solstråle, som den bleka dagen skickade genom det vida rökfånget i taket, och ibland, ehuru sällan, blickade äfven en stjärna in. Fönster funnos ej, endast gluggar, som efter behof öppnades och tillslötos. I den väldiga spiseln, rummets helgedom, till stil och arkitektur lik våra gamla milmärken, blossade en ofantlig brasa af grof tallved och kastade ett bländande sken kring stugan, som ytterligare upplystes af pärtbloss, än stuckna i väggarne, än uppburna af egna klykor på golfvet. I detta skimmer dels rörde och dels hvilade sig en tallös människoskara. Några bondkvinnor sutto vid sina rockar eller sysslade vid degträget och grytan. Gårdens talrika drängar och andra manliga underhafvande sysslade med att göra korgar, slädar, skidor och dylikt. En gammal rotgubbe skötte med stor händighet den stående artikeln i stugans hushållsjournal, pärtklyfningen, delande med lugn händighet de tunna spjalorna i ännu tunnare skifvor. En hel

*) Beskrifningen af ett rökpörte i sammandrag efter J. L. Runeberg: „Några ord om näjden, folklynnet och lefnadssättet i Saarijärvi socken“.

skara af barn, både kristna och hedningar, svarta och hvita, tattar- och bondungar, hade krupit opp på muren där de i fullt krig väsnades och skreko i kapp med syrsorna. Vid långa hoar nära dörren fröjdade sig fyra af gårdens arbetshästar åt hackelsen, värmen och sällskapet, medan tuppen i kretsen af sin familj gjorde sina visiter hos sina gynnare i hvarje vrå af det ofantliga rummet och var öfveralt hemmastadd.

Om någon trott att all trefnad vore bannlyst ur en sådan boning, misstog han sig. Icke blott infödingen och tattaren, utan också den under helt andra förhållanden oppvuxne kunde finna sig väl i den. Luften där inne var genom den ständiga eldningen och det alltid underhållna draget ren och frisk, och det för ögat äckliga aflägsnades med sorgfällighet och ordning. Det svarta golfvet upphörde att synas smutsigt, i och med det samma icke röjde någon skymt mer af försvunnen renhet; man tyckte sig stå på mull, icke på nedsuddade bräder, och den egenhet i mänskolyntet gjorde sig gällande här, att tåla äfven en mindre putsning, såframt den icke kontrasterade mot ett röjdt syfte till en större. Tattarn framför alla andra trufdes utomordentligt väl i dessa inlandets rökpörten. Han lefde icke i en vårdslöst härmad förfining, han bivuerar alt ännu hälst i ödemarken. Och hvem annan, då han ur vinterkölden träder fram till den varma, gästvänliga brasan, frågar efter, om det skjul som omger honom, är svart eller hvitt, om den mark, på hvilken han står, är fejad eller icke?

På stugugolfvet framför den flammande brasan hade en hel flock tattarmän och kvinnor, några med dibarn på armen eller vid bröstet, lägrat sig efter gam-

mal, loflig vana. Högre upp vid det långa bordet i andra stuguvrån tronade vid allehanda riklig mat och dryck, en ståtlig zigenarskepnad, till utseende redan in på femtiotalet med ett drygt och befällande väsen. Mannen var klädd i en präktig, blå klädesrock med stora, förgyllda mässingsknappar, en dinglande urked med en stor gammaldags silfverrofva, som han då och då drog fram med en mäktigt stolt min. Framför honom låg på bordet hans grå filthatt, prydd med tuppffjädrar. Rundtom denna vördnadsvärda personlighet sutto hans fem favorit-hustrur, allesamman zigenerskor och utstyrda i räfskinskappor, guldkedjor kring halsen och tjocka guldringar på hvarje finger, som de då och då älskade att tumma och omvrída, för att blända de andra kvinnorna i stugan med sin prakt och rikedom.

»God kväll och gud signe, fader Kalle», hälsade tattarprinsen och gick rakt fram till bordet för att höfligt taga i hand sin gudfar och gode vän, Paimela Kalle, den ryktbare tavastländske tattarkungen.

»Jumala antakoon!» svarade denne, utan att dock resa sig från sin plats eller afbryta sin måltid. »Hvad blåser det nu för vindar, och hvilka affärer föra dig hit från Parola malm och all världens glans och glädje?»

»Jag skall senare vid tillfälle redogöra för mitt hufvudärende, svarade tattarprinsen på zigenarspråket, och blinkade på det betecknande zigenarsättet åt höfdingen, som genast vindade med ögonen till baka till ett tecken af inbördes förstånd. Tattarprinsen begaf sig därpå till brasan där han genast råkade i en, som

det tycktes, mycket treflig och intressant diskussion med en vacker tatterska, hvilken att döma af de bruna ögonens blixtrande och kindernas växlande färg tycktes med ogement intresse fästa sig vid hans tal och personlighet. Men så nämndes äfven denne tattaryngling icke utan skäl som en värklig kvinnotjusare, särskildt bland sin stams kvinnor och ingen zigenare hvarken förr eller senare har spelat en så lysande Don Juans roll här i landet, som denne mörkhyade landsvägs- och marknadsprins.

»Nej, ser man på», sade nu en främmande bondgubbe, som, tydligen redan något »ankommen», i det lofliga ärendet att få ytterligare förstärka sitt rus besökte gården, och nyfiket såg sig omkring för att få reda på husbonden, som sades ha gått till rökpörtet för att språka med tatarne. »Här ha vi ju all världens tattarbyske församladt och till och med kungen själf, själfvaste Paimela Kalle. Tjenare, tjenarissime! Hur står det till med hans Majestät och den kungliga hofstaten?»

»Åh, drag åt helvete! — Nog är jag en tattarkung, men, vid djäfulvens horn, hvad angår det dig, din fyllkaja» svarade denne, ytterst förtörnad öfver detta crimen laese Majestatis, och reste sig i all sin ståtlighet från bordet, sedan han dock först omsorgsfult slickat ren den tjocka silfversked med hvilken han tömt filbunken, och med ömmaste intresse stuckit densamma i barmfickan. »Jag hoppas att ingen af de mina är dig något skyldig, fattiglapp, hos hvilken ingen vägfarande, hvarken tiggare eller tattare, hundsvott eller rackare någonsin fått så mycket som en möglad brödbit eller sur mjölkstår. I stället super du upp både eget och an-

dras och när du i brist på bättre sällskap druckit kungens skål i skåpet, blygs du ej att öfverfalla kristet folk och svenska medborgare i godt sällskap med skymford och råheter».

»Nå nå, nå, nå! sakta i backarna» svarade bonden, något förbryllad öfver sin motståndares slagfärdighet. Inte skall du vara så stor på dig i afseende å din och ditt folks ärlighet, eftersom det inte är mer än par tre dagar sedan en af ditt förbannade landstrykarefölje stal ett par skinnvantar och det af själfvaste husbondfar här i gården. Eller är det inte dagsens sanning, Kankaanpää Antti?»

Husbonden i gården, som hittills hållit sig undan från hela skärmytslingen måste, på detta vis direkt interwiewad, fram och konstaterade faktum, vant-stölden

Men nu först blef Paimela Kalle vred på allvar. Han mönstrade en stund med bistra och hotande blickar sin på golfvet lägrade skara, klef därpå fram till en af sina därvarande »drängar», hvilken synbarligen var corpus delicti trots sitt ihärdiga nekande och svärjande. Han fattade brottslingen för bröstet, och med orden: skäms du ej, din förbannade usling att bestjåla dina gynnare och egna sockenbor, grep han till sin piske och gaf »drängen» en så allvarlig upptuktelse, att husbonden, tattarprinsen och de andra närvarande sist måste lägga sig emellan och anhålla om pardon för syndaren, som skamflat smög sig efter välbekommen bastonad ut ur stugan.

Stolt öfver sin visade rättskänsla och domaremyndighet, begynte nu Kalle vidt och bredt orda om, huru han i all sin tid bemödat sig att föra ett rätt kristeligt

och hederligt lefverne. Till bevis härpå förtalde han nu med mycken värdighet och anständighet, huru han för fem år tillbaka såsom, naturligtvis alldeles oskyldigt, misstänkt för åtskilliga mord och slagsmål hade blifvit insatt på Heinola häkte, där han setat fängslad in på sjetta året, tils Guds nåd och den fiffiga skänken af Kalles tvenne yppersta hästar bevekta landshöfdingen öfver Kymmenegårds län, öfversten och riddaren De Bruce, att frigifva honom *).

»Ja, mina vänner», slöt Kalle sitt tal. »Snabbt sprungo mina båda kära bruntar framför landshöfdingens vapenprydda vagn, men ännu snabbare sprang Paimela Kalles oskuld i dagen för Gud och människor». —

Under dylikt lika trefligt som uppbyggligt samspråk förflöt nu kvällen, tills det blef tid att se om hästarne och därpå uppsöka nattens hvila. I detta förenämnda och viktiga ärende begåfvo sig nu höfdingen och prinsen ut på gården, hvarest efter välförrättadt ärende de tvenne satte sig på en stockända och tatarprinsen blef nu i tillfälle att redogöra för sitt egentliga ärende.

»F—n tage mej, jag någonsin förr hört eller ens kunnat tänka mig ett slikt projekt», yttrade nu Paimela Kalle, sedan hans yngre kollega i ett af naturlig zigenarvältalighet glänsande föredrag meddelat honom sina militära framtidsplaner, hvilka den sluge tatarhöfdingen slutligen efter många men och om delvis delade eller åtminstone låtsade dela.

*) Historiskt. (Reinholms samlingar).

»Men ifall disciplinen, såsom du säger, inte blir så sträng som för våra vanliga rotesoldater*), och våra gossar mellan öfningarna och exerciserna ju ändå få god tid och tillfälle att göra affärer, så vet jag ej häller något rimligt skäl, hvarför de precis skulle så mycket tveka, att dra på sig kronans blå rock, som i alla fall kan skydda dem bättre än tattarpaltorna både för de dumma böndernas hån och länsmannens efterräkningar. Hvad mig själf beträffar, börjar jag bli för gammal för krigshandtvärket, som dock skäligen liknar mitt eget, men min äldsta gosse, Doofi (= Adolf) anförtror jag i din speciella vård. Han är en satans fiffig pojke, fastän jag själf säger det, och rasande begifven på alla militära upptåg och dumheter, som han varit i tillfälle att åse i städerna och vid trossbodarna».

»Men hör på, Blommerus!» fortfor tattar-Kalle, sedan detta nu alt var afgjort och de begge kontrahenterna därpå rökt fredspipan. »Har du ännu träffat den där vackra prästgårdsjungfrun, som de säga, att du alt emellanåt går och hänger hufvudet för. F—n i dej! hvad är det där för tattarfasoner? Välj dig en, två eller huru många kärestor du har råd och lust till bland våra vackra, brunögda flickor. Fria föddes de, af fritt väl älska de dig, och fritt vilja de lämna dig sedan kärleken kolnat af för någondera parten. Jag har fem», bröstade sig höfdingen, »fem f—n så stiligas hustrur eller älskarinnor, huru du vill ta det, Alavu, Hetha, Juditha, Kajsu och Lintu, och vackra pängar kosta de mig. Men så håller jag dem också kära, som du väl kunde

*) = indelta armén.

se på deras kappor och kedjor. I mitt följje finnas fagra flickor öfvernog, Luva, Mina, Sibilla, Tsaju och Viisu, elemenskadtt vackra ungar allihop. Men vänta litet! Du har ju alltid varit svagare för hvitt än för brunt blod. Jag kan bjuda dig, kära bror till och med på blått, bara du ger dig till tåls ett år eller kanske par. Den där fagra kvinnan, som satt bredvid Viisu, som du i kväll synbarligen slog för, nånå, ingen skada skedd; hon är en värklig adels fröken, Elin von Brandenburg*). Hon blef för fyra år sedan rasande betagen i en af mina raskaste och vackraste drängar, Hemming, du känner, som för ett piskslag af mig nyligen rymt öfver till Shermans följje i Karelen, fast käringen hans ännu följjer med oss tillsvidare med sina två ungar. En annan ryktbar bondeskönhet, Maria Kokko från Pelgjärvi följde med mig en tid, och jag var mäktat betagen i henne, men så bytte jag bort henne mot en förbannadt ståtlig treårs hingst åt Hemmo från Loppis, som de pläga kalla Tavastlands tattarkung, fast karlstackarn är mycket fattigare och ringare än jag i alla afseenden. Han håller sig, den högmodige svinpälsten som bäst två kristna kvinnor, Maria och en svensk bondflicka från Vörå, Anna Svens, som jag tror hon heter, också en riktig sötnos».

Under andra förhållanden skulle tattarprinsen känt sig ogement tilltalad af detta uppbyggliga och sant zigenaraktiga samspråk, men nu kände han sig obehagligt berörd och ville håller ingalunda på något vis yppa sina hjärteangelägenheter för Paimela Kalle, som i dessa saker var fullt ut lika naturfrisk som någon modärn

*) En värklig händelse; enligt Reinholm.

författare af den naturalistiska skolan. Han försökte därför krångla bort saken, såsom Kalle med viss förgelse sedan yttrade sig åt sin favorit sultaninna, genom att leda samtalen igen till sin utgångspunkt och frågade därför, huru många rekryter han möjligen kunde påräkna i Kalles skara.

»Det blir allt litet knepigt att säga» svarade höfdingen och tog sig bakom örat. »Men tolf å femton raska gossar kan du alltid påräkna. Låt mig se! Simppa Ahlberg, Teppo Asp, Santtu Baltzar, Mollu Bergström, Aatu Blommerus, din kusin, tror jag, Kukku Friberg, mitt bästa affärsgenie som lurar en bonde lätare än en pojke de dumma sidensvansarna om hösten; Kassu Borg, Kalle Florin, Kaaperi Eek, Jassu Flink och Feju Moderus. Med Sherman vistas för närvarande i Hartola Hemmo Enroth, Heikki Faltin och Allu Friberg. Kung Henni, den bofven, har utom de där två vackra flickorna, narrat ifrån mig mina raskaste gossar, Antti Zitron och Jussu Hagert *). Nånå, vi ha ännu inte sett alla dagars ände och min knif är slipad och min kula färdigstöpt, bara han kommer i skothåll. — Men huru satans många man tror du dig då behöfva af vårt folk?»

*) Utom de nyss uppräknade bära zigenarne i landet, enligt Reinholm, följande familjenamn:

Berg, Bergman, Bollström, Dahlgrén, Enroth, Flink, Florin, Friman, Frisk, Fröberg, Färdig, Grönfors, Grönstrand, Hammarén, Hoffrén, Hultin, Huumanen, Hörman, Isberg, Kaarman, Korp, Kärkköinen, Lajerin, Lilja, Lind, Lindberg, Lindeman, Lindgren, Långström, Lundahl, Lundberg, Modén, Nilskinen, Nyman, Palm, Palmén, Palmroth, Palmroos, Roos, Schwartz, Sjöberg, Sherman, Stenroth, Storsvat, Svart, Tingberg, Tobin, Tranström, Tudin, Törnroos, Valentin, Vallerius, Wennström, Wänberg och Åkerlund.

»Så där omkring sextio eller sjuttio stycken, allra minst. Annars hade kungen och baron Sprengporten räknat på etthundra eller ett vanligt kompani, men det antalet tror jag blir rakt omöjligt att få ihopskrapadt».

»Det kan du tryggt svära på!» menade Kalle, och stoppade ny tobak i sin pipa. »Enligt hvad jag tror mig ha erfarit, så torde af vårt folk finnas i hela detta förbannade fattigland föga mer än 5 à 600 själar, män, kvinnor och barn, af hvilka dessutom ungefär tiondedelen äro på sätt och vis bofasta och föga nog lära lämna sina hemman och torp för att bli kronans karlar*). Men du kan ju försöka din lycka. God vilja drager stort lass till bys. En sak likväl innan vi åtskiljas för i natt. Har du riktigt reda på vårt folks alla stigar och samlingsplatser?»

»Temmeligen! Dock vore jag mycket tacksam för Farbrors goda råd och anvisningar», svarade ynglingen, som visste att detta skull smickra höfdingen, ty hvem skryter ej gärna med sin sakkunskap.

»Nåja! Jag kan ju i största korthet meddela dig följande, å hvilka du säkrast kan träffa dina kunder.

*) År 1864 infordrade Senaten af andliga och världsliga myndigheter i landet uppgift öfver de i landet sig uppehållande och bofaste zigenarne. Enligt de då inkomna uppgifterna befanns hela antalet uppgå endast till en summa 639 själar, hvaraf endast 70 män och 75 kvinnor kunde anses bofasta. Lösdrifvare voro 163 män och 159 kvinnor samt af barn under femton år 107 gossar och 119 flickor. Af dem hade 124 män och 131 kvinnor admitterats till Herrans heliga nattvard. Hundra år tillbaka i tiden torde zigenarne möjligen varit något fåtaligare. Någon nämnvärd förändring har dock troligen lika litet bland dem som bland andra slika kringirrande äfventyrare försiggått.

Från Kaustby till Ullava leder genom skogar och ödemarker en af de våra med afbrutna trädgrenar och näfverbitar och annat utmärkt och prickad väg af tre-fjärndelars längd, som fortsättes från Ullava till Toholampi 1 $\frac{1}{2}$ mil genom djupa skogar och sankar kärr. Från Hintsby i Sibbo till Sottsby i Helsinge leder en annan zigenarstråt förbi den s. k. tattarmossen mellan Malm och Henriksdal. Likaså bör du ihågkomma genvägen mellan Keimby och Lappböle från Helsinge till Nurmi-järvi, äfvensom den s. k. zigenarstråten mellan Malax och Jurva i Österbotten».

»Glöm inte att hälsa på i Hiisijärvi torpen i Vich-tis och Bellarby i Karis, som de dumma bönderna kalla tattarsta'n. — Vidare kan du träffa godt folk på tattar-backen i Esbo, tattarmon i Mohla samt på särskilda ställen i Pojo, Karislojo, Mäntyharju, Mouhijärvi, Perho, Saarijärvi, Kalajoki, Pyhäjoki och Sievi äfvensom Ullava, Toholampi, Lohteå och Kelviå. Har du tid och tillfälle, så kan du till och med färdas ända upp till Sotkamo, Kemiträsk och Kuusamo, där en och annan af de våra slagit sig ned såsom krononybyggare, väl förståendes endast till namnet. — Som du själf bäst vet, äro dock näjderna kring Tavastehus, Tammerfors, Heinola och St Michel och på ryska sidan Willmanstrand och Wiborg de af vårt folk kanske mest omtyckta affärsplatserna. Men det börjar bli tusan så sent, och vi måste bryta upp i morgon arla, innan f—n fått tofflorna på sig. Farväl därför med dig och lycka till dina djärfva drömmar och stolta framtidsplaner!»

VII.

Elfva år efter kung Gustafs besök i Finland inträdde den bekanta brytningen mellan honom och baron Sprengtporten. Denne ärelystne och samvetslöse partigångare hade efter sitt sammanträffande i Paris med Benjamin Franklin och sitt af konungen hindrade deltagande i Amerikanska frihetskriget begynt i stället drömma om möjligheten att blifva en finländsk Washington och stämplade nu mot konungen och fosterland. År 1786 gick han formligen öfver i rysk tjänst, och det mörka intrigspelet mellan honom och hans anhängare, som sedan blottades i »Anjala förbundet», tog nu sin början.

Året efter paraden å Parola malm hade genom Sprengtportens drift och ifver uppsatts den sedan så fräjdade Savolax Brigaden, bestående af Savolax infanteri Regemente, Savolax Jägare Regemente, karelska och Kymmenegårds dragonerna, Elimä och Rautalampi jägar bataljoner, de af honom själf uppsatta Karelska jägarne och sist och slutligen Savolax tattare- eller så kallade frikompani.

Närmare tio år hade redan »tattarprinsen» burit kronans rock och genom påpasslighet, styrka och nit gjort sig omtyckt både af Sprengtporten och sin kompanichef, löjtnant Freytag samt befodrads från första

början till korporal. Frikompaniet motsvarade i det närmaste ett af våra s. k. reservkompanier, i det att befälet var stående och åtnjöt ständigt sold, hvar emot manskapet endast var inskrifvet i rullorna och en kortare tid hvarje år sammanträdde till exercis, men för resten lefde ett fullkomligt privat lif. Det var helt och hållet på värfvad fot, så till vida, att kronan endast bestod en viss städsel en gång för alla, samt ett traktamente under öfningstiden, då naturligtvis äfven vapen och uniform utlämnades för tillfället åt taternena ur Savolax brigadens trossbodur.

År 1788 den 20 juni begynte det länge i hemlighet planerade kriget mellan konung Gustaf och kejsarinnan Katarina med det ryktbara ryska ströftåget till Runsala sund, som ryssarne likväl påstodo bestod af till ryssar utklädde savolax bönder, hvilka kungen, för att få någon önskad krigsanledning, befalt landshöfding Hastfehr utsända.

De därpå följande krigshändelserna voro i korthet följande: På den misslyckade belägringen af Nyslott, det oafgjorda sjöslaget vid Hogland, den oskickliga operationen mot Fredrikshamn följde äntligen de skamliga uppträderna i Anjala och Kymmenegård, som i sin tur framkallade förenings- och säkerhetsakten med sitt blodiga efterspel, öfverste Hästeskos afrättning och de öfriga landsförrädarnes fängslande eller flykt till Ryssland. I juni 1789 återvände konung Gustaf såsom nästan enväldshärskare till Finland och först nu begynte kriget från svenskarnes sida föras med större kraft och energi. Savolax försvarades af öfverste Ste-

dingk med 5,000 man, medan den svenska hufvudarméns 13,000 man fattade posto vid Kymmene älf.

Mot Stedingks trupper marscherade nu den ryske generalen Mickelson, i hvars stab äfven Sprengtporten infan sig, för att nu öppet bära avfog sköld mot sitt fädernesland och de trupper, som han en gång själf organiserat. Den svenska fältvakten vid Kyrö, utgörande endast 450 man, sprängdes efter en fem timmars tapper strid, hvarvid mer än hälften af styrkan förlorades i dödsskjutne, sårade och fångne.

Efter sin lilla medgång vid Kyrö, som af Mickelson utbasunerades såsom en lysande seger, ryckte de ryske generalerne Mickelson, Rautenfeldt och Sprengtporten, märkeligt nog alla tre ursprungligen af finsk härkomst, mot den lilla men tappra trupp, som bevakade det viktiga passet vid Porrassalmi, en half mil från St Michel.

Där stod *) nu såsom svenskarnes förtrupp, »en mot tio», såsom förr i Narva slaget, tre kompanier af björneborgska libbataljonen under öfverste Gripenberg, ett kompani af Savolax infanteri, ett kompani karelska dragoner och ett kompani Nylands dragoner under Karl Henrik Adlercreutz och löjtnant von Hansen samt våra gamla bekanta, Savolax frikompani, eller tatarne, under Freytag. Öfverste Gripenberg var högste befälhafvare på stället, näst honom öfverstelöjtnant Aminoff och major Jägerhorn, begge vid Savolax regemente. Brigadchefen, Stedingk, var själf i St Michel och kom-

*) Beskrifningen öfver slaget äfvensom trupperna är gjord efter Brakels „Anteckningar till 1788—89 års krig i Finland“.

menderade därifrån genom sina adjutanter bland hvilka särskildt märkes Georg Carl von Döbeln. Tre af hufvudhjältarne från 1808, Döbeln, Adlercreutz och Gripenberg gjorde nu här sina första lärospår mot ryssarne. Svenskarne voro sex-hundra och ryssarne sextusen! —

Lokalen vid Porrassalmi erbjöd det fördelaktigaste pass, som kunde väljas för en mindre trupp att försvara mot en större. En hög ås med sjöar på bägge sidor och ett litet sund, som afskär åsen, hvarigenom tvänne betydliga höjder bildades, isynnerhet på svenskarnes sida. Utmed åsryggen gick landsvägen till Christina, hvarifrån ryssarne väntades. En redutt var uppkastad på yttersta höjden där slutningen mot sundet började. Tvänne små järnkanoner stodo i denna redutt och serverades af löjtnant Ugglå. All skog var bortränsad i fronten, men på flankerna och ryggen bibehållen för att dölja svenskarnes rörelser och styrka.

Klockan tolf om natten blef fältvakten tillbakaträngd och bron öfver sundet förstörd. Ryska avantgardet marscherade ned och tänkte vada öfver det smala och grunda sundet, men blef tillbakakastadt af grenadiererna och Savolax jägare, understödda af de två, nämnda små kanonerna. Sedan fiendens artilleri hunnit fram, börjades en kanonad, som efterhand ökades mer och mer, och slutligen flögo tusentals fräsande kastpjäser, bomber och granater, men lyckligtvis alla så illa riktade, att de ej gjorde någon särdeles skada. Svenskarnes små kanoner räckte ej till fiendens på afstånd ställda grofva pjäser, men de hindrade likväl jämte elden från handgevären, alla försök att tränga

öfver sundet. Efter flera timmars skjutande blef det slut med finnarnes ammunition, reträtt befaldes, kanonerna fördes bort och truppen drog sig tillbaka.

Nu stormade ryssarne öfver sundet. De sprungo fram utmed bägge sjöstränderna och voro snart på den vänstra i bredd med finnarne. Öfverste Gripenberg hade fått en svår blessyr, öfverstelöjtnant Aminoff och major Jägerhorn kunde ej mer sammanhålla folket, som i oordning började fly. Men kapten Grönvall med sin ovanliga rådighet skyndade sig efter Björneborgarne och ropade »halt!» — Han blef lydd. »Låt inte skamligt fånga Er», skrek Grönvall på finska. »Vänd om, vi ska slå fienden!» — Dessa ord verkade. Med blixstens hastighet kastade sig finnarne på ryssarne, tattarkompaniet främst med »tattarprinsen» i spetsen. Med glödande kinder och vildt klappande hjärta stormade han fram, berusad af stridsmod och lif. Det gälde hans första lärospån; det gälde visa att tattaren äfven var en man, som kunde i farans stund visa mod, tapperhet och fosterlandskärlek; det gälde att visa tacksamhet för konungens och härens förtroende, som upptagit de föraktade zigenarne som kamrater i den fräjdade svenska arméns leder; det gälde att rycka upp en förnedrad och förvildad folkstam till ädelt mod och krigarbragd. Hans mod och tapperhet elektriserade alla; tattarne foro fram som sagans hjältar; de andra följde dem efter. Med bajonetter och gevärskolfvar möttes de uppför backen sträfvande ryssarne. Intet skott hördes. Det var ej mer någon vanlig strid, utan ett vildt slagsmål. Döde högades som vedtrafvar eller kastades trillande ned i sjön.

Medan man sålunda tumlade om på vänstra flanken, kom underrättelse att Savolax Infanteri ej förmådde försvara den högra. Ingen egentlig förstärkning var möjlig att få från de stridande till vänster. Den tappre, endast femtonårige Brakel samlade den närmaste truppen, tattarkompaniet och rusade, sida vid sida med tatarprinsen i fullt språng på ryssarne. Denna ringa hjälp var nog för de tappre Savolaxarne, att åter med kraft angripa. På nytt utmärkte sig här igen »tatarprinsen» *). — Efter en stunds rasande strid flydde ryssen äfven här hals öfver hufvud tillbaka öfver sundet.

Under tiden hade Björneborgarne på vänstra flanken fulkomligt segrat och återtagit redukten. Fjärde kompaniet af lifbataljonen hade ankommit till förstärkning jämte 2:ne trepundiga metallkanoner och tillräcklig ammunition. En frisk eld började på nytt. Ryssarnes kanoner, som förut stått blottade, voro ej mera säkra för finnarnes skott.

Brakel hade återvändt till striden på vänstra flygeln med sina tappra tattare. Knappt hade de anländt till redukten, då ryssarne gjorde sig i ordning för att med en sista kraftansträngning storma och återtaga den på nytt. General Sprengtporten stälde sig i egen person framför kejsarinnans lifgrenadierer, för att springa finnarne på lifvet med fälda bajonetter. Han kommanderade fram en kanon, laddad med drufhagel och svor,

*) „Isynnerhet utmärkte sig en ovanligt stor och stark tattarekorporal vid Savolax frikompani, denne kämpade förvånade genom sin styrka och sitt mod.

att låta nedskjuta dem, som ej gingo fram och gjorde sin skyldighet.

Sprengeportens klangfulla, manliga stämman hördes öfver stridstumultet. Vid denna fordom så kära röst bäfvade de finske soldaterna, som han själf älskat att öfva, utbilda och uppmuntra. Nu var det en förrädares röst, som uppmanade deras fiender att frantaga dem lifvet och segern. Gamla soldater fälde tårar af sorg och förbittring. Major Aminoff vände sig till Savolax frikompani och frågade, om de kände igen den där rösten från ryska sidan. Ingen svarade ett ord.

Underliga känslor genombäfvade »tattarprinsens» bröst. Han skalf liksom af feberfrossa och hans hufvud brände. Denne man hade en gång i tiden varit den första som förde hans framtids talan; han hade varit soldatens och särskildt hans hjälte och halfgud. Men nu bar han vapen mot konung och fosterland och hade förvärvat all rätt till kärlek och tacksamhet.

Stum trädde »tattarprinsen» framför fronten. Med sin goda puukko, arfvet efter sin fader, skar han lös en uniformsknapp från sin trasiga, nedblodade soldatrock. Tigande stötte han knappen ned i gevärspipan, höjde geväret, lade an — och sköt. I spänd väntan stodo alla, officerare och soldater. En blix, en knall! — Ett högt verop ljud från de anstormande fienderna och blodig nedsjök från sin hvita häst den ryske generalen.

Ett högt hurra ljud från finnarnes leder. Men tattarprinsen stod där blek som ett lik. Det tycktes honom nästan som han begått fadermord. Men ryssarne trängde rytande uppför backen på nytt. De ville

hämnas sin chef. Finnarne togo till kolfvarne; tatarprinsen främst. Det vilda handgemänget begynte på nytt. Med blodiga pannor och vacklande leder drevfos fienderna hoptals ned i sundet, hvars vågor skummade purpurröda. Stormningen var för sista gången afslagen.

Nu begynte ryssarne i sin tur uppkasta försvarsverk. Nya kanoner kördes fram och ett rägn af granater och bomber slog ned öfver svenskarnes redutt. Brakel begaf sig in i redutten för att vänta på rapporten, hvilken major Jägerhorn höll på att skrifva. Då hördes ett förskräckligt brak. Hela redutten var uppfylld af eld. Brakel, Grönvall och Jägerhorn kastades handlöst omkull öfver hvarandra och elden antände Jägerhorns kläder. Men hastigt som blixten skyndade Grönvall upp, släckte elden och lugnade folket, som var utom sig af fasa. Artilleristerna hade ovarsamt lagt flera krutkarduser nära en brinnande luntstake. En fientlig kula kastade luntstaken på de obetäckta skotten och antände dem.

Tattarprinsen hade äfven fått en lindrig kontusion vid explosionen. Han och Brakel fingo ordres att springa fram och tillbaka med rapporter till några postdragare som skulle vidare beordra dem till brigadchefen i St Michel. När de bägge stodo och väntade på rapporten, fixerades den halfvuxne gossen och den ståtliga tattarn, en slående kontrast i sanning, skarpt af en svensk officer med eldiga, hvassa blickar. I detsamma kom en rysk granat fräsande öfver redutten. Folket hukade sig strax ned. »Huka er inte!» skrek officern förargad. »Hvarje kula har sin gifna pollett». Brakel och tattarn gapade på, raka som bajonetter. I detsamma kom en

rysk muskötcula och träffade officern midt i pannan. Han kastade armarna om Brakels hals, denne fattade honom om lifvet, medan tatarprinsen hjälpte till, och springande förde de den främmande svenske herrn till fält-skären. »Hvad hette den kortvuxna officern, som blef blesserad och som vi förde hit?» frågade tatarprinsen af Brakel, när de återvände. »Han hette von Döbeln och var brigadchefens adjutant», svarade Brakel. »Nog fick han sig märke för lifstiden», yttrade tatarprinsen. »Det tror jag med», svarade Brakel. —

Med möda underhölls redutten af de utmattade finnarne från förstöring af ryssarnes artilleri, som begynte skjuta alt träffsäkrare. Folket, som arbetade på grafvarnes uppkastande och reduttens underhåll, började tröttna. Flera föllo ned af vanmakt med spaden i hand. Solen baddade förfärligt och törst och hunger plågade därtill. Befälet uppmuntrade och försäkrade att Österbottens regemente var på väg med flera kanoner och kunde väntas i hvarje nu. I detsamma anlände den första svenska kanonen, med kapten Kurtén. Den skickade genast ryssarne den sista afskedshälsningen. Österbottningarne rusade fram i språngmarsch med flygande fanor och klingande spel till Savolaxarnes och Björneborgarnes hjälp. Ryssarne grepo till flykten, elden tystnade och med finnarnes skallande hurrarop slutades den lysande segerdagen vid Porrassalmi, som blifvit förliknad med Spartanernas hjältemodiga kamp vid Thermopylæ. Gamla krigare sade sig aldrig ha sett ett rysligare slagfält. I nitton timmar hade sjutusen man brottats med hvarandra på lif och död på denna lilla fläck, ett trångt pass mellan tvänne sjöar. Finnarne

förlorade flere officerare, i dödsskjutne och sårade samt något öfver 200 man. — Fienden närmare 1,000. Sexhundra finnar hade i nitton timmars strid slagit — sextusen ryska gardestrupper!!! —

Finnarne hade fåfängt försökt bemäktiga sig den fallne Sprengtporten och den kanon han låtit framföra. Tvänne detachement ryssar, som general Michelson ögonblickligt skickat för att borttaga den fallne blefvo nedskjutne med Savolaxarnes säkra studsare, som Sprengtporten i tiden skaffat dem efter af honom själf uppfunnen modell. Ändtligen lyckades det kejsarinnans gardeskosacker att rädda generalen. Han var farligt blesserad, dock icke dödligt.

Vid den ryska ambulansen vaknade slutligen Sprengtporten till medvetande. Läkaren sökte förgäfvets i såret efter en kula. Då hittade han till sin förvåning en uniformsknapp. Han visade den åt generalen, som granskade den noga. Den bar Savolax vapen, den uppspända bågen med pilen på. Leende, men med tårar i ögonen utropade då den sårade generalen på finska. »Omat koirat purivat». — Enligt en annan berättelse på svenska: »den hund bet mig, som jag först lärde skälla». —

Sådan var den blodiga dagen vid Porrassalmi. Tattarprinsen och hans folk hade liksom hela Savolax brigaden fått elddop. Vanäran från Willmanstrand och Helsingfors hade blifvit aftvådd med blod och det förvånade Europa fick se, att det gamla Göta lejonet hade vaknat på nytt. Omätligt var jublet och glädjen i krigarnes leder, och ära och utmärkelser rägnade ned öfver de tappre. Stedingk blef general; Brakel fick

officersfullmakt och 20 dukater i guld; tatarprinsen blef lurir ock nämdes särskildt på ordena. Hvem var nu glad och stolt som han? Högre än någonsin förr bar han sitt hufvud och lysande drömmar sysselsatte hans eldiga fantasi. »Framåt till lycka och ära», hviskade hemliga röster i hans hjärta, »och kärleken skall sist belöna den tappres mödor och faror».

VIII.

Konung Gustaf den tredje hade segrat vid Uttis malm och ryckte nu framåt mot Valkiala. Till världens förvåning hade denne för sin veklighet och vällefnad omtalade monark visat ett ovanligt hjältemod i farans stund och en outtröttlig förmåga att uthärda alla fälttågets mödor och besvärligheter.

Det var den 4:de maj 1790. Solen uppgick härlig och klar och alt lofvade en den vackraste dag. Konungen, nyss uppstigen från sin krigarbädd, en droschka betäckt med en kappa, var vid det briljantaste lynne. Den svenska armén satte sig i marsch från Pörilä och hann fram på eftermiddagen slätten vid Valkiala. Nedanom en liten höjd var ett svenskt batteri placeradt. På motsatta sidan hvimlade det redan af ryske jägare, kossacker, artilleri på höjderna och däremellan infanteri kolonner.

Marschen till Valkiala hade skett på vägar, hvilka fienden ansett omöjliga att passera med artilleri och bagage. Också trodde icke den ryske öfverbefälhafvaren vid Valkiala, general Denisoff sina spejares rapporter om svenskarnes frammarsch. Men då han med sina egna ögon såg sin fiende framrycka, säges han, enligt fångarnes berättelse *) utropat: »Antingen är det satan, som kommer eller ock svenska kungen själf!» —

*) Alb. Ehrenströms „Anteckningar“.

Klockan var tre. — Den svenska hären defilerade i stolt parad förbi sin hjältemodiga konung under dånande hurrarop, medan de ryska kanonkulorna redan surrade öfver krigarens hufvuden eller passerade tätt förbi*). Konungen talade till hvarje regemente och corps särskildt och uppmuntrade dem till mod och tapperhet. Dånande hurrarop och glada anleten, strålade af mod och stridslust besvarade hans vackra, eldiga ord.

När Savolax frikompani, som följt med Jägerhorn från Stedingks arméafdelning till hufvudarméen, defilerade förbi sin konung, igenkände denne genast i främsta ledet den stolt marscherande »tattarprinsen».

»Attendez!» — ropade konungen och vinkade med ett gladt leende åt den unge krigaren, hvars mod och bragder i det allra bästa ljus framstälts för honom af den rättvise och tappre Jägerhorn, och hvars namn redan kändes snart sagdt öfver alt i lägret. Genom honom hade zigenarnes reputation, som förr ingalunda var den bästa, totalt förändrats och ingen svensk trupp drog sig numera för att fäkta sida vid sida med dessa mörklagda kamrater, som så utmärkt sig vid Porrassalmi, Parkumäki och Uttis malm. —

En talrik mängd åskådare hade samlats, för att åse, huru konungen och hans tappre drogo till striden. Icke blott allmoge och borgarfolk från den kringliggande trakten, utan äfven från Helsingfors och till och med Stockholm sågos här och där i åskådarnes leder. Det ganska talrika hofföljet, hvaribland konungens älskingspoet, Leopold, hade infunnit sig med sina smick-

*) Alb. Ehrenströms „Anteckningar“.

rande lyckönskningar och försäkringar på förhand om seger och ära.

Men hvem är den där granna, utpyntade skönheten, som så dristigt, att icke säga oförskämtdt, låter köra sin granna, silfverbeslagna kaross nästan midt in bland hoffolkets leder, tätt intill de defilerande truppernas front? — Till och med soldaternas blickar ådrager hon sig, där hon stolt tillbakalutad, sitter i sitt lysande ekipage och behagsjukt låtsar fläktad med sin pariser-solfjäder.

»Par dieu!» — yttrade konung Gustaf förvånad till sin trogne vän, Gustaf Wachtmeister. »Hvem är den där obekanta skönheten, lika fager som dristig?»

»Åh, det är baron Armfelts nyaste eröfring, en f. d. bättre domestik hos grefvinnan Höpken», svarade Wachtmeister och höjde föraktligt på axeln.

»En lägre Ulla Winblad således, värdig en Bellmans penna», — yttrade konungen leende. »Vår svenske Alcibiades är sig lik, lika oemotståndlig i krig som fred, mot fienden som hos de sköna. — Men raillerie à part! — Det är hög tid att också börja leken å vår sida och gifva ryssarne svar på tal. — Hör på gossar!» sade konungen nu med stark stämning, och vände sig till sina regementen. »Viljen I hvila eder efter edra stora ansträngningar, eller skola vi genast anfälla fienden där borta och drifva honom ur sina ställningar?»

Med dånande hurrarop begärde trupperna, att omedelbart få anfälla.

»Välän!» yttrade kung Gustaf, och hans vackra anlete formligt strålade af snille och mod. »Framåt, mina tappra gossar! Fäll bajonett!» —

Som lejon störtade svenskar och finnar i omotståndliga stormkolonner mot den häpna fienden. En vild brottning man mot man begynte. Kung Gustaf skonade ej häller sig själf. Omgifven af sina lifgardister och, enligt egen önskan af »sitt romantiska frikompani», red han själf in i hetaste kulregnet, midt i eld och blod, såsom gamle Hurtig sedan berättade för ett yngre släkte.

Vid konungens tygel gick tatarprinsen fram som den trognaste lifdrabanten. Men hans blickar, nyss fulla af glödande lif och glädje voro nu dödligt dystra och hans anlete var blekt som på ett lik. Han var ej den enda, som hört konungens och Wachtmeisters samtal, och flere ännu mera direkta och hånande uttryck därtill från mängden om »general Armfelts nyaste sköka». — Och den som samtalet gällt och som han med hjärtat skälfvande af sorg och raseri på samma gång, igenkänd, var ingen annan än — Annette, — den forna Ann' Margret. Så var då alt förbi, som främst eldat honom till bragd och ära, som förespeglat honom lycka och framtid. — Hvad tjänte det numera till att lefva? — Jo! — Ännu hade han ett mål, pligten mot konung och fosterland: sträfvandet att höja sin föraktade stam i sina landsmäns ögon! —

Kvällsolen begynte blodröd dala ned i Finska vikens böljor, när ändtligen den svenska hären hade vunnit sin lysande seger vid Valkiala. Återigen hade det svenska och finska namnet fräjdats i häfderna, och konung Gustaf egenhändigt skrifvit ett vackert blad i sin kungasaga. Det var om denna strid, om hvilken till och med den milde Franzén lät den gamle knekten sjunga:

„Då ropte jag: hur skall det gå
 Om ryssen kommer åter?
 Men tänk! som forne gossar blå
 Af glädje än jag gråter,
 När jag det mins — där stodo män
 Vid Valkiala upp igen“. —

Segerglad, ehuru med armen i band, red den ädle konung Gustaf framför sina jublande leder efter stridens slut. Arméens befäl, anfördt af äldste generalen Pollet, anhöll på valplatsen, att konungen, som särskildt utmärkt sig, ville pryda sitt eget bröst med den nya grad af svärdsorden, som han vid krigets början stiftat för tapperhet och under vilkor att blott under krig få utdelas. Det ryska lägret med stora förråder af alla slag föll i svenskarnes händer.

Men den milde konung Gustaf hade rum äfven för andra känslor i sitt bröst än de krigiska. Så snart striden slutats och han tagit sig en kort hvila, begaf han sig själf åter till valplatsen, för att i egen person öfvervaka, att de sårade och döende fingo tröst och omvårdnad. Åtföljd af en stab af adjutanter, läkare och kirurger gjorde han sin rond bland de fallne, där redan hundratal af tappre män sofvo den sista, tunga sömnen, svenskar, finnar, ryssar broderligt vid hvarandras sida.

Då stannade konungen plötsligt sin häst och ett lifligt drag af smärtsam oro flög öfver hans vackra anlete. »Skynda hit, Gustaf Wachtmeister», ropade han brådskande. »Här har jag hittat honom, som jag främst sökt bland de fallne. — Här ligger i sitt blod den man, som räddade mitt lif i stridens våda, när jag i krutröken och tumultet för ett ögonblick råkat in bland en

kosackskvadron, liksom fordom Karl den elfte vid Lund bland danskarnes dragoner. Häpen såg jag mig om efter dig och min stab, men ingen annan hade följt mig än denne här, tattarkorpralen, Stedingks gunstling, hjälten från Porrassalmi, Sprengtportens protegé i tiden. Den förste kosack, som hotfullt närmade sig, sträckte han med kraftig arm till jorden och pekande mot det håll, hvar min stab stod, vände han om min häst och gaf den ett kraftigt rapp, som snart förde mig i ilande fart tillbaka till Eder. Själf blef han kvar, trogen i döden, såsom Henrik Wrede vid Kerkholm räddande med sitt lif sin konungs. Allons, mine herrar! — Försöken om icke en gnista lif mer finnes i hjältebarmen. Det skulle göra mig en verklig glädje, om hans lif ännu skulle bevaras åt mig och fosterlandet! —

Med brådskande nit och ifver försökte alla efterkomma konungens önskan och befallning. Men alla försök voro fåfänga. »Tattarprinsen» hade kämpat ut, och ingen kunglig nåd behöfde han mera.

Stumma stodo konungens herrar vid zigenarens blodiga lik. Men den ädle konung Gustaf steg själf ned ifrån hästen, och betraktade tankfull den fallne ynglingen. Slutligen yttrade han med sin klara, vackra stämma, som dock denna gång likasom darrade till af undertryckt rörelse:

»Messieurs! gifves det väl en död, ljufvare än dennes? Dulce et decorum est pro patria mori! — Hade han där fått lefva, ja, vid min faders minne, skulle jag icke gjort honom till officer, ja till svensk ädling. — Men huru var det? — Kallade man ej redan i lifvet honom på skämt med något adligt eller furstligt namn?

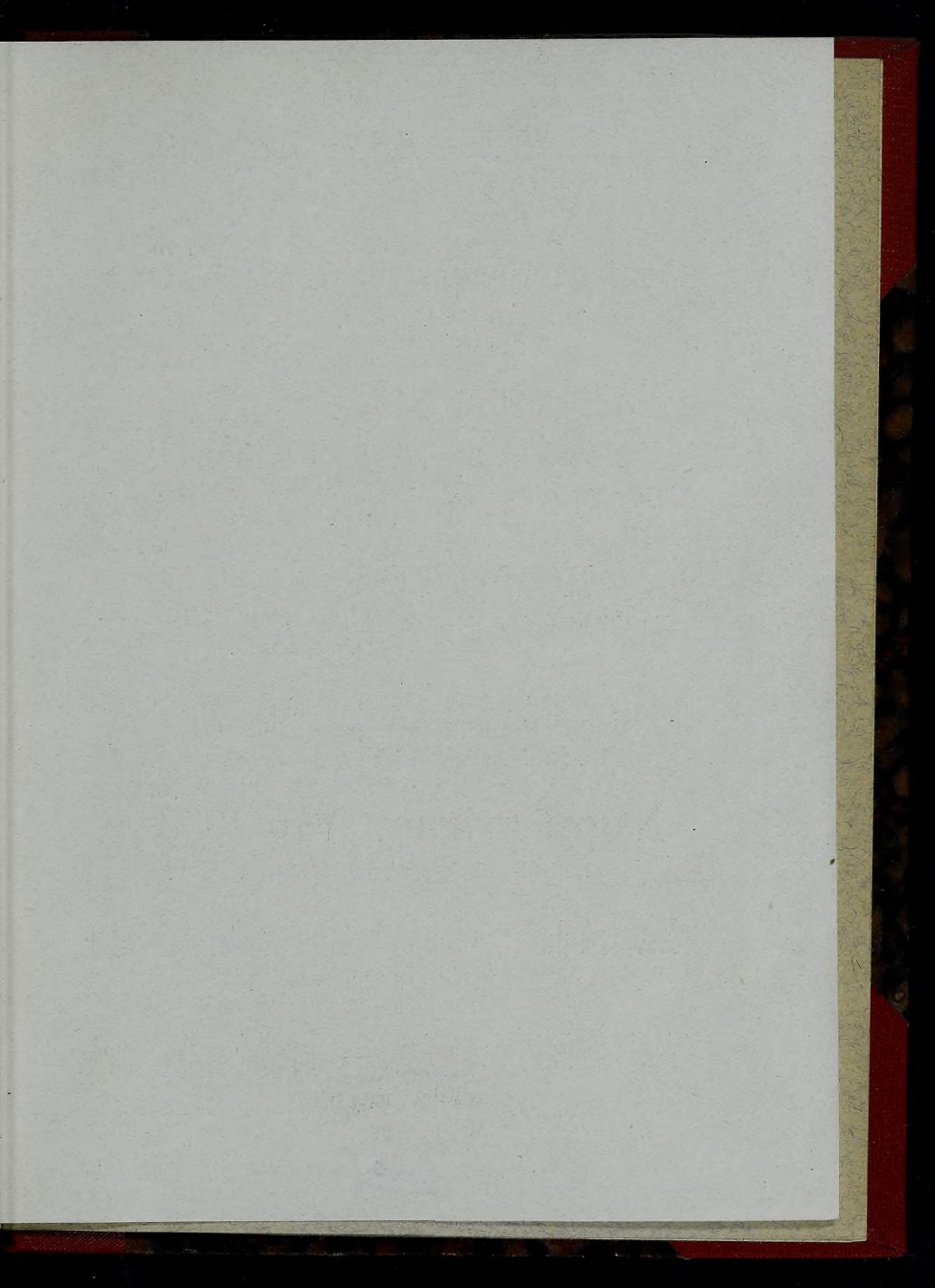
— fortsatte konungen och hans sorgsna drag liksom strålade upp en smula.

»Ers Majestät!» svarade Gustaf Wachtmeister, äfven han med armen i band, sårad vid konungens sida. »Jag vill minnas, att Jägerhorn skämtsamt rosade honom under namnet tattarprinsen». —

»Vraiment!» svarade konung Gustaf i samma ton. »Desto större skäl skulle jag då haft att adla min räddare. — Men hvad för ett namn skulle vi väl ha hittat på åt honom?» yttrade han lifligt och hans ytterst rörliga fantasi begynte helt apropos syssla härmed. »Von Morian — nej det namnet finnes redan på riddarhuset af gammalt. — Von Tattarn? Tattarhielm? — men hjälpen mig då, mina herrar! — Ah, nu har jag det: Tattarhierta. Tattarhierta, ja par Dieu! — sämre hjärtan ha klappat under svenskarnes mörkblå uniformsrockar. — Och dock säger man, att tattaren ej har ett hjärta, intet hem och intet fosterland. Men jag tager Er, mina herrar, och Sveriges häfd till vittnen, att äfven den föraktade tattarstammen har ristat en vacker runa i våra krigarhäfder, och i farans stund vågat lif och blod för konung och fosterland!» —

Så sade han, vänd till sin stab, den ädle kung Gustaf. Och han log igen sitt vackra kungliga löje, men denna gång — med tårar i sitt öga. Han steg till häst och försvann med sin lysande svit med kvällsolens sista stråle glimmande öfver det blodiga slagfältet, där de slagne sofvo sin sista sömn, stilla och lugna i döden.





G. W. EDLUNDS FÖRLAG:

Kort utkast

till de finska truppernas historia.

Med 14 bilder i färgtryck, framställande 1808 års uniformer.
Af G. A. GRIPENBERG. *Små* 1: —.

ANTECKNINGAR

öfver 1789—1790 samt 1808—1809 årens fälttåg i Finland.
Af CARL AFOLF BRAKEL. Kapten vid Björneborgs regemente.
Små 2: 40.

ROMANTISKA ÖDEN.

En skildring från tiden närmast efter 1808—9 årens krig
af DRABA VERNA. *Små* 2: —.

STEPHAN LÖFVING.

En partigångare under stora ofreden. 25 p.

Någre krigare från 1808—9.

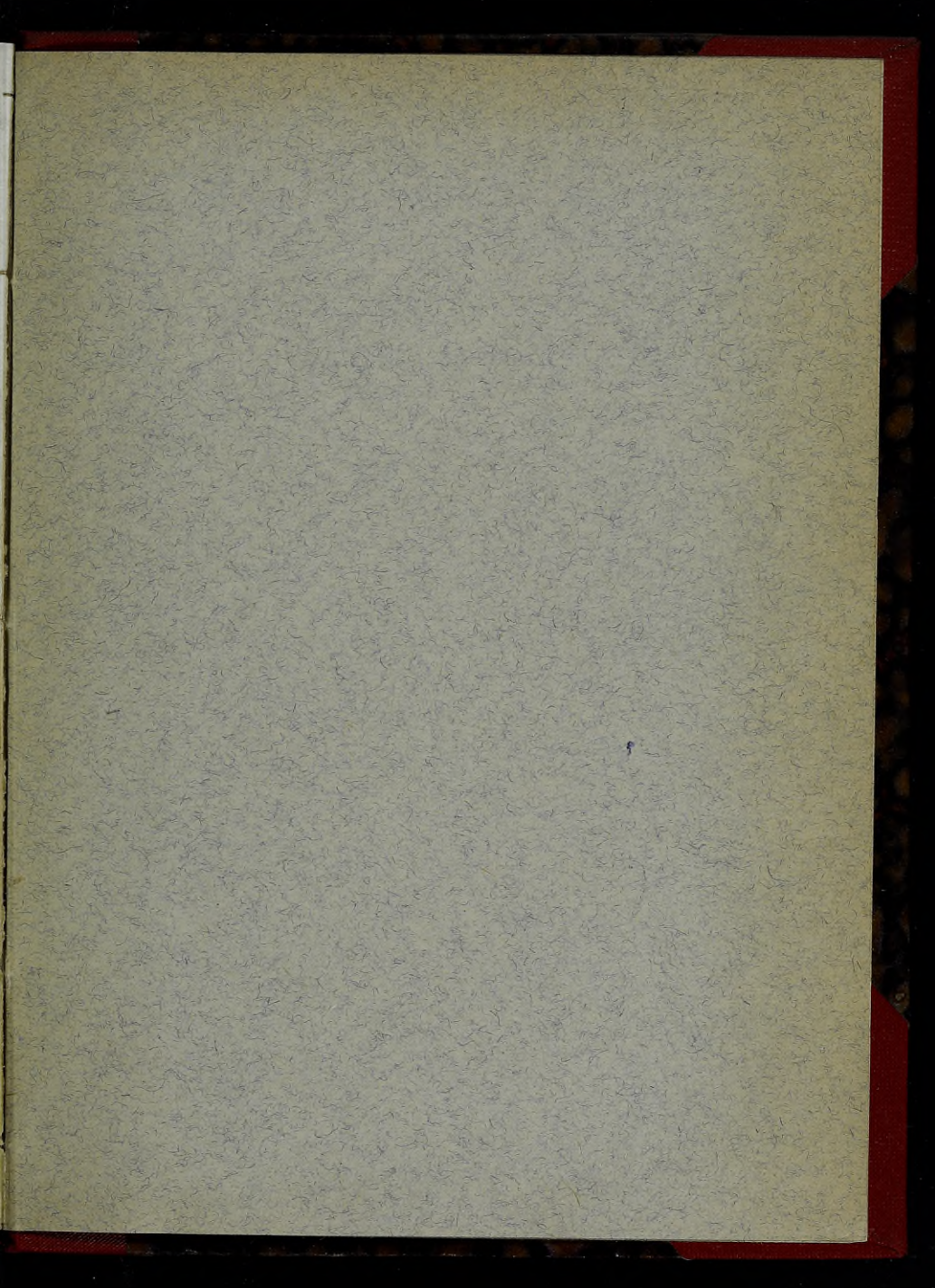
Lefnadsteckningar i populär form. 50 p.

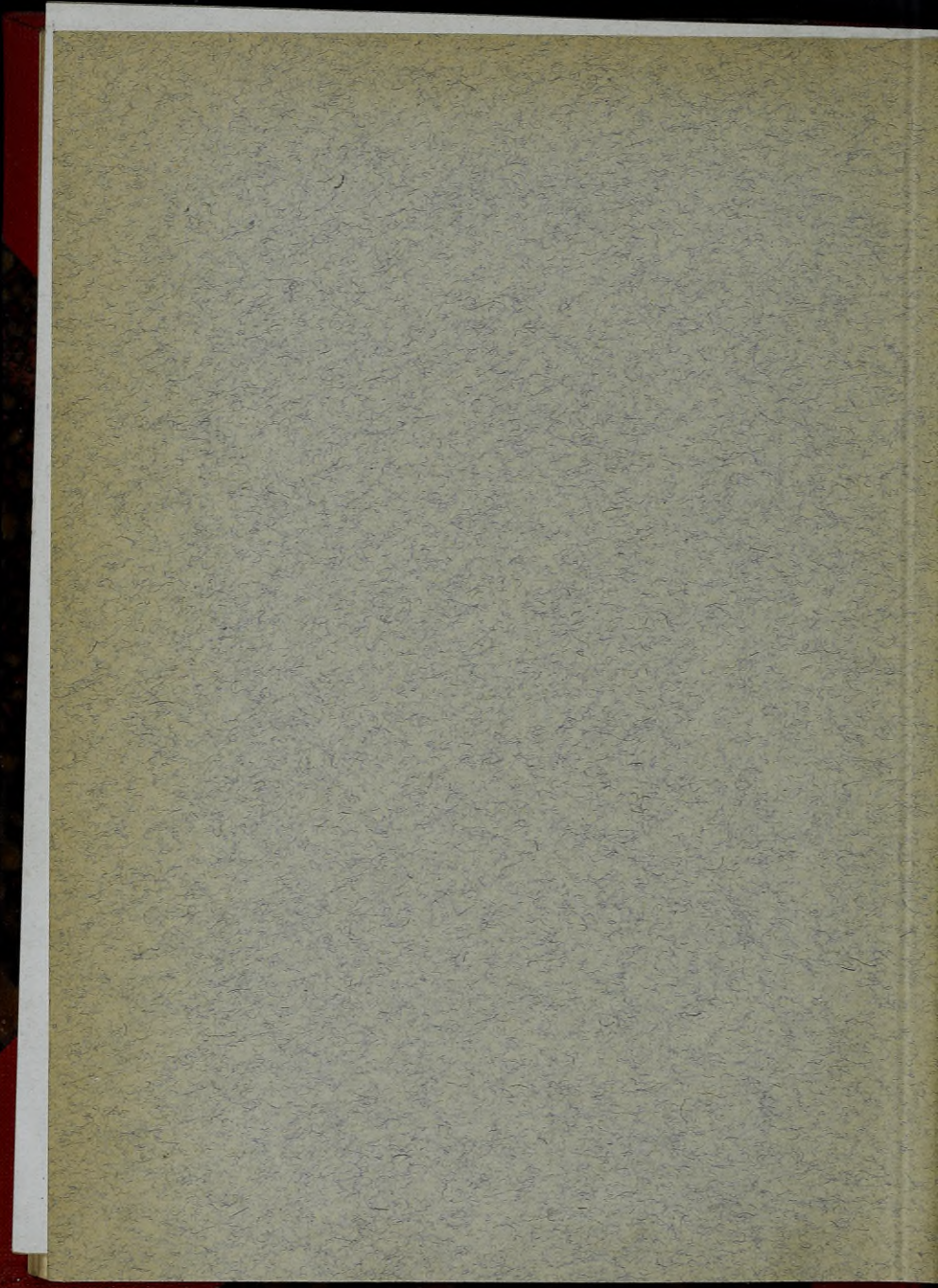
Ett studentupplopp i Åbo på 1600-talet.

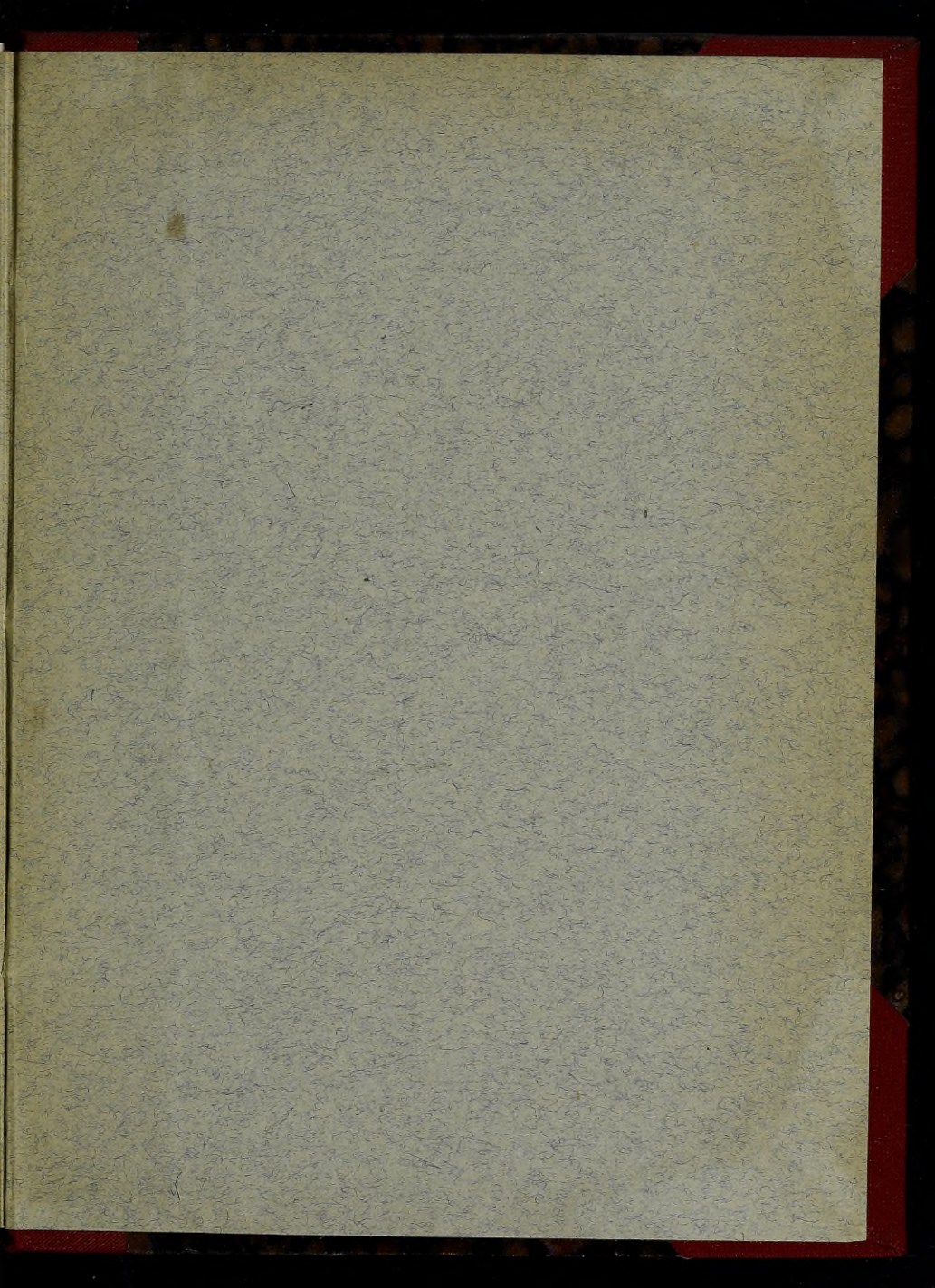
(Historisk tidsbild.) 25 p.

Finland eröfras af Sverige. — Om Wiborgska smällen.

25 p.







UNIVERSITETSBIBLIOTEKET, LUND



15000

401023587